Aan het College van B&W en de gemeenteraad

Onderwerp: Bezwaarschrift tegen besluiten RES 1.0, subsidiair zienswijze

Heythuysen, 5 juli 2021

Geacht Gemeentebestuur,

Bezwaarschrift

Als voorzitter van de Stichting Behoud Leefmilieu Limburg dien ik (pro-forma) bezwaar subsidiair een zienswijze in op het besluit van de gemeenteraad met als onderwerp: Vaststellen van de RES (Regionale Energie Strategie).

Het bezwaar en tevens zienswijze richt zich op het besluit van de gemeenteraad, omdat zij voor het vaststellen van de definitieve RES 1.0 in de gelegenheid is gesteld om hierover formeel een besluit te nemen. (zie ook Handleiding RES 1.1- oktober 2019, pagina 23) Tegen een formeel besluit kan gelet op het gestelde in de Algemene wet Bestuursrecht, Afdeling 6.1 en 6.2 bezwaar worden ingediend. Hoewel gesteld wordt dat de RES geen wettelijke grondslag heeft en zelfbinding nastreeft waardoor zij uitgezonderd lijkt van bezwaar en beroep, is dit een vraag. Immers de betrokken overheden committeren zich door 'hun' RES vast te stellen ook aan de uitvoering ervan. In de bijlage zijn gebieden voor zon- en windenergie aangewezen. Met name aan deze uitzondering kan een extern rechtsgevolg worden ontleend.
Bovendien stelt de Afdeling in haar uitspraak 202003882/1/R3 d.d. 30-06-2021 dat zij het betoog dat de windturbinebepalingen niet als plan of programma hebben te gelden omdat de inhoud en de doelstelling ervan niet zijn gericht op de realisering van windturbines niet volgen. De RES kan gelet op deze uitspraak eveneens gezien worden als een plan of programma.

Gesteld kan worden dat de basis voor de acties die de gemeente zal ondernemen ter realisatie van de ambities die gesteld zijn in de RES, in de RES 1.0 is verwoord en vastgelegd.
Daar de RES 1.0 met daarin het concept aanbod wind- en zonne-energie en warmtevisie een grote impact heeft op ons openlandschap en de volksgezondheid raakt dit vele belanghebbenden, namelijk alle inwoners van uw gemeente, rechtstreeks in hun belang.

Bovendien is de RES een programma in de zin van het Verdrag van Aarhus. Het feit dat dit programma (nog) geen wettelijke basis heeft en tot stand komt door (vooralsnog) informele, onverplichte samenwerking tussen decentrale overheden, maakt hiervoor geen verschil. Waar het om gaat is dat de betrokken overheden door 'hun' RES vast te stellen, zich ook committeren aan de uitvoering ervan. Voor de uitoefening van hun wettelijke bevoegdheden (vaststellen omgevingsvisie, omgevingsplan etc.) zal de RES dan leidend zijn. Daarom dwingt artikel 7 van het Verdrag van Aarhus tot participatie in een vroeg stadium, als alle opties nog openliggen en doeltreffende inspraak mogelijk is.

Het bezwaar subsidiair zienswijze richt zich op het feit dat:

1. De RES 1.0 niet voldoet aan het Verdrag van Aarhus;
2. De RES 1.0 niet voldoet aan de EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU;
   De bepalingen uit de SMB-richtlijn voldoende nauwkeurig en onvoorwaardelijk zijn;
   De RES 1.0 M.E.R plichtig is en deze ontbreekt;
3. Het besluit om de RES 1.0 vast te stellen niet voldoet aan de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur:
   Vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, zorgvuldigheidsbeginsel, specialiteitsbeginsel, beginsel van Fair Play, vooringenomenheid, verbod op Détournement de Procédure;
4. De RES 1.0 niet voldoet aan de Wet Openbaarheid Bestuur, artikel 2 en 8.

Dat de vaststelling van de RES 1.0 daardoor in strijd is met de vereiste zorgvuldigheid als bedoeld in artikel 3.2 en niet berust op een deugdelijke motivering als bedoeld in artikel 3.46 van de AWB. Door dit gebrek de RES 1.0 niet kan en had vastgesteld kunnen worden.
Met het indienen van dit bezwaar subsidiair zienswijze tegen het besluit tot vaststellen van de RES 1.0 wordt beoogd te voorkomen dat de maatschappij door een ondeugdelijk besluit een energietransitie wordt in gefrommeld.

Uitspraak Raad van State

Ten tijde van het realiseren van dit bezwaarschrift subsidiaire zienswijze heeft de Raad van State op 30 juni 2021 op basis van Nevele-arrest van Europees Hof van Justitie uitspraak gedaan inzake de voorgenomen uitbreiding van windpark Delftzijl.
De uitspraak is het gevolg van het zogenoemde Nevele-arrest van het Hof van Justitie in Luxemburg van juni 2020 waar in dit bezwaarschrift (en eerder ingediende zienswijze op de concept RES) nader op in wordt gegaan.

In dit arrest oordeelde het Europese Hof in een zaak over een Belgisch windturbinepark dat voor een aantal windturbinenormen op grond van de Europese richtlijn voor Strategische Milieubeoordeling een milieubeoordeling moet worden gemaakt en dat dit ten onrechte was nagelaten. In enkele procedures bij de Afdeling bestuursrechtspraak over windturbineparken, waaronder deze zaak over de uitbreiding van het windpark in Delfzijl, hebben bezwaarmakers aangevoerd dat dit arrest van het Europese Hof ook gevolgen heeft voor de windturbinenormen in het Nederlandse Activiteitenbesluit en de Nederlandse Activiteitenregeling. Volgens hen dwingt het Europese recht ertoe dat ook voor de Nederlandse windturbinenormen een milieubeoordeling moet worden gemaakt.

Milieubeoordeling nodig

De Afdeling bestuursrechtspraak oordeelt vandaag dat dit inderdaad moet. De hoogste algemene bestuursrechter heeft daarvoor de Nederlandse windturbinenormen beoordeeld aan de hand van de criteria die het Europese Hof in zijn arrest hanteert. Daarbij is vooral van belang dat de windturbinenormen een plan of programma vormen op grond van een Europese milieurichtlijn. Aan de hand van de uitleg die het Europese Hof hieraan geeft in het Nevele-arrest, is de Afdeling bestuursrechtspraak van oordeel dat het Europese arrest geen ruimte laat voor een andere conclusie dan dat voor de Nederlandse windturbinenormen een milieubeoordeling had moeten worden gemaakt.

Deze uitspraak heeft gevolgen voor de RES.

Motivering van het bezwaar

Inleiding

"De kwaliteit van de uitvoering bepaalt de geloofwaardigheid van de overheid"
** Tjeenk Willink*

Deze uitspraak is uiterst actueel door de toeslagenaffaire. Het betreft niet slechts de uitvoering van operationele processen, maar is primair van belang bij strategische processen waar de RES er één van is en die thans nog in de kinderschoenen staat van de uitvoering. Ook hier geldt dat de uitvoering van de RES de geloofwaardigheid van de overheid bepaalt. Echter aan de basis van de RES ontbreekt bij aanvang al democratische legitimiteit en worden niet alle kosten meegenomen in de beeldvorming en belangenafweging. Hoe kan de uitvoering dan realistisch en succesvol zijn? Dat hierover twijfels zijn, blijkt uit de position paper van de VNG in oktober 2018 onder 'Opmerkingen VNG bij de begroting van EZK' waarin gewezen wordt op het feit dat het Klimaatakkoord moet zorgen voor haalbaarheid en betaalbaarheid van de energietransitie. De door EZK gereserveerde 12,5 miljoen Euro is door de VNG destijds als niet toereikend beoordeeld, nog los van de hoge uitvoeringskosten die gemeenten zien aankomen. We brengen dit anno 2021 graag nog even onder uw aandacht, omdat er niets veranderd lijkt en de kosten eerder lijken toe te nemen. Berekeningen van het PBL in 2020 lijken niet te kloppen. Die rekende in 2020 voor dat het 22.000 euro kost om een gemiddeld huurhuis all-electric te maken. Een huurhuis op het warmtenet zou 19.000 euro kosten. Woningcorporatie Aedes al snel aan dat PBL fouten had gemaakt in de berekeningen, wat het PBL later ook erkende. Volgens Aedes kost het 50.000 euro om het huurhuis all-electric te maken. Een huis op het warmtenet aansluiten zou op 31.000 euro komen. Bedragen die de gemiddelde burger niet even heeft liggen.
Een nieuw debacle gelijk aan de toeslagenaffaire ligt op de loer. Ook nu verzet slechts een enkeling zich tegen het gezamenlijke; want anders lig je er uit. En als het er op aankomt, dan heeft iedereen gedaan wat hij moest doen, is er niet kritisch nagedacht om zich zelf niet in moeilijkheden te brengen, De gevolgen voortkomend uit de vastgestelde RES 1.0 zijn echter vele malen groter dan de Toeslagenaffaire, omdat de RES de gehele Nederlandse bevolking treft en dan niet alleen op financieel gebied waar energiearmoede op de loer ligt, hun landschap verrommeld wordt, maar bovenal hen raakt ten aanzien van de Volksgezondheid.

<u>Position paper Tweede Kamer van Dr. P.H. Omtzigt</u>
We vragen uw aandacht voor de position paper van Kamerlid Pieter Omtzigt d.d. 7 november 2020 die is opgesteld ten behoeve van de onderzoekscommissie Uitvoeringsdiensten. Hoewel deze gaat over de toeslagenaffaire beschrijft dhr. Omtzigt een problematiek die op meer terreinen dan de belastingdienst binnen de overheid van toepassing is.
Hij beschrijft daarin het manco dat wetten worden opgesteld om orde op zaken te stellen en omgangsvormen te bepalen in bepaalde situaties, waarbij onvoldoende wordt gekeken naar de uitvoering en uitvoerbaarheid (en gevolgen) van deze regels.
Wanneer we dit doortrekken naar de RES 1.0 dan is dit specifiek van toepassing op het plannen en gestalte geven van windturbineparken. De RES 1.0 is zo ingericht, qua wet -en regelgeving, dat

alles moet wijken om de implementatie van de energietransitie mogelijk te maken. Dit sluit aan op de tendens in de afgelopen jaren in ons politieke systeem om steeds minder aandacht te geven aan de uitvoering en de gevolgen voor de burger en dat is op voorhand al merkbaar. Veel zaken worden net zoals de kinderopvang aan marktpartijen overgelaten en zij zoeken het wel/maar uit met de burger binnen de kaders van de opgestelde wetten.
Echter, steeds duidelijker is dat deze wetten en regels niet meer getoetst worden op deugdelijkheid voor de uitvoering. De Raad van State toetst de wetten slechts om te onderzoeken of het bestuursorgaan deze juist heeft toegepast, de burgers staan met de rug tegen de muur. Waar de toeslagenaffaire landelijk gezien over een handvol ouders gaat (zonder de ernstige gevolgen van het beleid voor deze groep te bagatelliseren), raakt de uitvoering van de RES 1.0 alle burgers van Nederland. De gevolgen zullen daarom vele malen groter en ingrijpender zijn. We doelen hiermee op het terrein van Volksgezondheid en te voorspellen energiearmoede.

Het gevoel is ontstaan dat uit politieke correctheid de verduurzaming door slaat en er slechts 1, naar nu blijkt duur, spoor wordt ontwikkeld, waar de maatschappij wordt in gefrommeld.

Met het indienen van dit bezwaar subsidiaire zienswijze tegen het besluit tot vaststellen van de RES 1.0 wordt beoogd te voorkomen dat de maatschappij door een ondeugdelijk besluit een energietransitie wordt in gefrommeld en naast het niet voldoen aan het Verdrag van Aarhus, daarmee in strijd is met de artikelen 3:2, 3.4, 3.46 en 3.9 Algemene wet Bestuursrecht (AWB), waarin is bepaald dat het bestuursorgaan:

- bij de voorbereiding van het besluit de nodige kennis omtrent de relevante feiten vergaart
- rechtstreeks de bij het besluit betrokken belangen afweegt, voor zover niet uit een wettelijk voorschrift of uit de aard van de uit te oefenen bevoegdheid een beperking voortvloeit.
- De voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen;
- Indien een besluit berust op een onderzoek naar feiten en gedragingen dat door een adviseur is verricht, zich ervan dient te vergewissen dat dit onderzoek op zorgvuldige wijze heeft plaatsgevonden.

1. De RES 1.0 voldoet niet aan het Verdrag van Aarhus

Op de RES 1.0 is het Verdrag van Aarhus van toepassing. De inhoud van de RES 1.0 kan worden gekwalificeerd als beleid, plan of programma (artikel 7 Verdrag van Aarhus) of zelfs als specifieke handeling (artikel 6 Verdrag van Aarhus). Dat brengt verplichting tot inspraak mee.

Artikel 6. Inspraak in besluiten over specifieke activiteiten

4. Elke Partij voorziet in **vroegtijdige** inspraak, wanneer **alle opties** open zijn en **doeltreffende inspraak** kan plaatsvinden.

Voor de opgave waar de RES 1.0 voor staat wordt primair gekeken naar de afspraken in het Klimaatakkoord van de tafels Gebouwde Omgeving en Elektriciteit. (Bron: Handleiding RES 1.1, 10 oktober 2019). De RES 1.0.heeft, gelet op artikel 6 lid 4 van het Verdrag van Aarhus geen goed fundament.

De democratische legitimatie voor de RES 1.0 ontbreekt. Dit is terug te voeren naar de wijze waarop het klimaatakkoord tot stand is gekomen. De burger staat van begin tot eind buitenspel en de uitslag van de verkiezingen in 2012 en 2017 legitimeert het klimaatbeleid niet.

A. Het begin: de Klimaattafels

Het klimaatakkoord is niet besluitvormend behandeld in het parlement. De verregaande plannen voor de RES zijn tot stand gekomen aan de Klimaattafels. Aan deze tafels participeerden alleen belanghebbenden die in de gewenste denkrichting opvattingen hebben. Burgers zijn volledig buiten beeld gebleven. Het ging om een selectie van partijen, die (bijvoorbeeld) aan de Klimaattafel Elektriciteit een groot eigenbelang hadden, en nog steeds hebben, bij de subsidies voor de bouw van windparken.
Dit beeld wordt versterkt door de volgende concrete voorbeelden:

Voorbeeld 1 van buitenspel blijven burgers:
De 33 kritische partijen ten aanzien van windenergie, die zich hebben aangemeld voor deze Klimaattafel in februari 2018, verenigd onder de naam NederWind, werden geweigerd zonder opgaaf van redenen. Dit terwijl zij een alternatief plan zouden presenteren dat precies aan de doelstellingen voldeed.

Voorbeeld 2 van buitenspel blijven burgers:
Gesteld kan worden dat de RES een afhankelijkheidsrelatie heeft met het omgevingsbeleid. In mei 2019 heeft een publieksconsultatie plaatsgevonden over de Nationale Omgevingsvisie en PlanMer. De publiciteit daarover was heel beperkt. De resultaten gaven geen beeld van enig draagvlak en kunnen zeker niet als representatief worden gezien. Deze publieksconsultatie was uitgezet in de vorm van een enquête, bevatte suggestieve en complexe vragen die behoorlijke voorkennis vereisten welke de gemiddelde burger niet heeft.

Voorbeeld 3 van buitenspel blijven burgers:
Op 25 december 2020 is aangekondigd dat een internetconsultatie plaatsvindt over de Klimaatwet. De publicatie erover is beperkt en de link ernaar staat goed verborgen op internet. Bovendien in een tijd dat de meeste mensen vakantie of reces hebben. Reacties konden binnen een maand ingediend worden. Er is zelfs sprake van het invoeren van een oorlogseconomie. Het voorstel is om een wet aan te nemen zodat de klimaatcrisis als werkelijke crisis behandeld gaat worden. Naar analogie van de Coronawet kunnen burgers verregaande beperkingen opgelegd worden met de klimaatwet in de hand.

Voorgaande argumentatie ook in deze: een en ander is niet gedekt door de uitslag van de verkiezingen en de meeste burgers hebben geen voorkennis om op deze materie te reageren. Waarbij men zich kan afvragen of hier werkelijk sprake van een crisis is. De definitie van een crisis (meervoud: **crises**) is namelijk een zware noodsituatie waarbij het functioneren van een stelsel (van welke aard dan ook) ernstig verstoord raakt. Met als voorbeelden natuurrampen (de Watersnoodramp), explosies en grote branden (de Vuurwerkramp), transportongevallen (de Bijlmerramp), rellen en ongeregeldheden (tijdens de kroning van Beatrix), terrorisme en gijzelingen (Molukse treinkaping) en economische crises (kredietcrisis).

Deze voorbeelden laten zien dat de burger geen vroegtijdige inspraak heeft op het moment dat alle opties nog open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden. Het Verdrag van Aarhus wordt vanaf het begin genegeerd. Illustratief is het nieuwsbericht waarin de woordvoerder van EZ zegt, dat we nu nog in de fase van de plan- en visievorming zijn en dat participatie pas belangrijk is in de projectfase. We weten allemaal dat participatie in die fase zinloos is. Dan zijn de kaarten al geschud. Juist in de eerdere fase van plan- en visievorming kan het publiek nog een doeltreffende inbreng zoals het Verdrag van Aarhus beoogd hebben.

Daarbij kan eveneens gesteld worden dat niet of niet volledig is gehandeld conform *Artikel 8, lid 1 en 2 Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB):*

1 *Het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat, verschaft uit eigen beweging informatie over het beleid, de voorbereiding en de uitvoering daaronder begrepen, zodra dat in het belang is van een goede en democratische bestuursvoering.*
2 *Het bestuursorgaan draagt er zorg voor dat de informatie wordt verschaft in begrijpelijke vorm, op zodanige wijze, dat belanghebbende en belangstellende burgers zoveel mogelijk worden bereikt en op zodanige tijdstippen, dat deze hun inzichten tijdig ter kennis van het bestuursorgaan kunnen brengen.*

Binnen de kringen van NP RES en de betrokken overheden> gemeenten, provincies en Waterschappen is erkend dat er richting de burgers onvoldoende over de RES is gecommuniceerd. Om dit te repareren is door het ministerie van EZK extra budget beschikbaar gesteld voor de communicatie richting burgers. Dit heeft er toe geleid dat op zaterdag 1 mei 2021 door de Rijksoverheid een paginagrote advertentie *'Ruimte voor nieuwe energie. Niet makkelijk wel nodig'* met verwijzing naar de website: *iedereendoetwat.nl/re*s afzender: *'Iedereen doet wat'* in de dagbladen is geplaatst.

B. Aarhus: de burger

De burger heeft geen wezenlijke invloed op de ruimtelijke planvorming en het ruimtelijk beleid dat in de Omgevingsvisie en in de RES 1.0 wordt voorgenomen (in strijd met Verdrag van Aarhus). Het verdrag van Aarhus bepaalt dat om recht te kunnen doen gelden en deze plicht te kunnen vervullen, burgers toegang tot informatie, recht op inspraak in de besluitvorming en toegang tot de rechter betreffende milieuaangelegenheden moeten hebben. In dit verband is erkennend dat burgers bijstand nodig kunnen hebben om hun rechten uit te oefenen.

Het Verdrag van Aarhus bepaalt ook:
- reële invloed, zeggenschap van het eerste moment planproces (ook voorstadium) op basis van volledige en volwaardige informatie aan de burger. Zij moeten van alle consequenties op de hoogte gesteld worden. De informatie moet actueel zijn, nauwkeurig en vergelijkbaar.
- de toestand van de gezondheid en veiligheid van de mens, met inbegrip van de verontreiniging van de voedselketen, indien van toepassing, de levensomstandigheden van de mens, waardevolle cultuurgebieden en bouwwerken, voor zover zij worden of kunnen worden aangetast door de bedoelde toestand van elementen van het milieu of, via deze elementen, door de bedoelde factoren, maatregelen of activiteiten.

Voorbeeld 4 van buitenspel blijven burgers:
In het hele land vindt ten aanzien van de Concept RES en RES 1.0 sturende participatie plaats. Burgers hebben geen bijstand gekregen om hun rechten uit te oefenen, slechts worden ze aan de hand geleid naar een gewenste uitkomst. Zo konden burgers in de meeste zo niet alle gemeentes een online enquête invullen, maar de vragen gingen in de richting van de opzet en invulling van de RES. De keuzes lagen vast en alle vragen zijn gericht op de plaatsing van zonne- en windparken op land: ben je voor kleine of grote windmolens, wil je zonneparken aan de rand van een dorp of midden in een weiland, moeten grote windmolens in het Groene Hart of langs infrastructuren. Alle vormen van voorlichting zijn op deze wijze ingericht, een NEE op de plannen was niet mogelijk of een denkrichting die een andere kant op gaat dan de RES.

Burgers mogen wel beroep aantekenen als de plannen concreet worden uitgewerkt in een bestemmingsplan/ omgevingsplan. Dat is een latere fase, waarbij de Rijksstructuurvisie (zie volgende paragraaf) door de Raad van State als toetsingskader wordt gehanteerd. Behoudens vormfouten maken burgers die volgens de regels beroep aantekenen daardoor geen enkele kans. Dit is in strijd met het Verdrag van Aarhus.

C. Burgerberaad e*n Gedragscode acceptatie en participatie windenergie op land*

Het burgerberaad en burgerconventie Klimaatcrisis
Inmiddels is in grote lagen van de bevolking plus bestuur doorgedrongen dat burgers ruimschoots zijn gepasseerd bij de totstandkoming van de RES 1.0 en rijzen de actiegroepen als paddenstoelen uit de grond. Mensen zien hun leefomgevingen bedreigd door reusachtige windturbines en weilanden vol zonneparken. Veel burgers hadden tot dan toe geen beeld van de RES en ook nu nog is de informatie over het proces ondoorzichtig en moeilijk te vinden. Dit geldt net zo goed voor vele gemeenteraden. Veel raadsleden tasten in het duister en de organisatie wordt in opdracht van de Colleges, overgelaten aan externe ingehuurde of aangenomen projectleiders. Nu lijkt de oplossing in zicht door het instellen van burgerpanels, een initiatief van

het CDA met de verkiezingen nabij, waarin 150 door loting aangewezen burgers gaan adviseren over haalbare en betaalbare oplossingen om de doelen van het klimaatakkoord te realiseren. Zo is de politiek ingedekt want er is 'draagvlak'. In het voorstel tot wijziging klimaatwet 1.5 wordt eenzelfde initiatief beschreven maar heet het burgerconventie. De Tweede Kamer heeft inmiddels via de aangenomen motie Mulder c.s. de regering verzocht "een overzicht voor te bereiden waarin de mogelijkheden van burgerpanels met de voor- en nadelen en de ervaringen in Nederland en in het buitenland worden beschreven".

Een aantal vragen rijzen: hoe kunnen 150 mensen representatief zijn voor de Nederlandse bevolking, wat is de juridische en politieke waarde van de adviezen (als ze niet in het verlengde van de RES liggen kan een en ander genegeerd), wie bepaalt de agenda van het burgerpanel (die agenda zal in het verlengde van de RES liggen, wat op voorhand al voor problemen zal zorgen, kernenergie en niet-van-het-gas-af zijn geen optie), wat te doen met regio's die door loting niet in het burgerpanel zitten, wat te doen met minder mondige achterbannen die nu ook genegeerd zijn (de praktijk zal zijn, zoals altijd, dat mondige en goed opgeleide burgers deelnemen, ondanks loting, want mensen kunnen weigeren deel te nemen) etc.

Burgerpanels zijn een fopspeen gebleken, net zoals alle participatierondes mosterd na de maaltijd zijn, en dat zal zo blijven. De RES is vanaf de start zo opgesteld dat burgers achter blijven lopen en dit is niet te repareren. Hiermee wordt niet voldaan aan het Verdrag van Aarhus.

Gedragscode
Ook de recent getekende gedragscode acceptatie en participatie windenergie op land opgesteld en ondertekend door Greenpeace, Milieudefensie, NWEA, Natuur & Milieu, de Natuur- en Milieufederaties, de NLVOW en EnergieSamen, gaat hier niet aan helpen. Hierin wordt gesproken over het zo vroeg mogelijk betrekken van belanghebbenden, maar dit stadium is al voorbij zoals we op verschillende plaatsen in deze position paper beschrijven. Naast regulier communicatie vastgelegd in een participatieplan gaat het om financiële participatie, hetgeen een verplicht onderdeel van de RES is (beiden worden in de vorm van op te richten energiecorporaties gestalte gegeven).

Onderzoek onder een groot aantal windparken heeft laten zien dat burgers niets meekrijgen van financiële participatie. Daarbij is het de vraag of dit doekje voor het bloeden compensatie kan bieden voor de gezondheidsproblemen en overlast die inherent zijn aan dit soort grote industriële installaties. De compensatie heeft tot gevolg dat mensen hierover nooit meer kunnen klagen, de parken hangen dan als een molensteen om hun nek. Ten overvloede herhalen we hier dat omwonenden die met dergelijke megalomane plannen worden geconfronteerd, recht hebben op een NEE, minimaal door een referendum. Een burgerpanel van 150 mensen mag nooit iets te zeggen hebben over alle gebieden in Nederland, dit is een ondoordachte noodgreep. Er is hier geen sprake van doeltreffende inspraak zoals bedoeld in het Verdrag van Aarhus.

D. Aarhus: de gemeenteraad

Gemeenten en gemeenteraden ontberen de beslisruimte die het Europees Handvest betreffende de Lokale Autonomie voorschrijft. Op grond van de Rijkscoördinatieregeling heeft het rijk doorzettingsmacht bij ruimtelijke plannen. Daarbij wordt wel geschermd met een nationaal belang. Een dergelijk nationaal belang hoeft echter nauwelijks behoorlijk te worden onderbouwd. Controles

en afwegingen ontbreken (in tegenstelling tot de situatie bij voorheen de zgn. planologische kernbeslissing). Er ligt geen besluit van het parlement ten grondslag aan een nationaal belang. Ook daar staan de volksvertegenwoordigers in essentie buiten spel. De rijkscoördinatieregeling is in veel gevallen van rechtswege van toepassing, dat houdt in 'automatisch van toepassing'. Dat is o.a. geregeld in de Elektriciteitswet, Gaswet, Mijnwet, Tracéwet, Waterwet, Wet ruimtelijk ordening (WRO).

De WRO regelt dat met betrekking tot rijksstructuurvisies slechts zienswijzen kunnen worden ingediend, maar dat geen beroep kan worden ingesteld. Zogenaamd omdat rijksstructuurvisies slechts de overheid binden die de structuurvisie opstelt. Echter, als gevolg van de doorzettingsmacht van het rijk bevatten rijksstructuurvisies bindende beslissingen waartegen geen beroep open staat voor burgers en gemeenten. De Crisis- en Herstelwet verbiedt gemeenten om beroep aan te tekenen tegen structuurvisies van zogenaamde 'hogere' overheden. Die 'hogere' overheden overleggen in de regel niet met gemeenten over de plannen voor het grondgebied van die gemeenten, ze kunnen die plannen immers doordrukken. De lokale autonomie van gemeenten wordt door de doorzettingsmacht van de rijkscoördinatieregeling en de Crisis- en Herstelwet ernstig aangetast. Dit is in strijd met het Europees Handvest Lokale Autonomie (door Nederland en de EU geratificeerd).

Het huidige ruimtelijk- en energiebeleid heeft er, met de toepassing van de Crisis- en Herstelwet en de rijks - (en provinciale) coördinatieregeling toe geleid dat grootschalige windmolenparken door het rijk, tegen de wil van de burgers en gemeenten en zonder overleg met en besluitvorming door gemeenteraden zijn doorgedrukt. Het rijk krijgt hierbij hulp van de provincie en door het rijk mede gesubsidieerde organisaties zoals IPO, VNG en Unie van Waterschappen. Deze democratische tekortkomingen zijn schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid.

Het hierboven geformuleerde gaat over een top-down benadering, terwijl de RES als een bottom-up format gepresenteerd wordt. Echter, in het Klimaatakkoord zijn de colleges tot bevoegd gezag verklaard en staan de gemeenteraden tot aan het moment van formele besluitvorming buitenspel. Door dit besluit geeft het format van de RES de gemeenteraden en burgers geen mogelijkheid om binnen het kader van de zgn. "algemene beginselen van behoorlijk bestuur" te beoordelen of de opgave haalbaar is binnen een voor de gemeente acceptabel budget, en of de eindsituatie acceptabel en betaalbaar zal zijn voor haar burgers.

E. Afhankelijkheidsrelatie RES 1.0 en omgevingsbeleid

De dwingende sturing vanuit het Rijk aan de decentrale overheden om middels de RES van onderop te komen met een aanbod zonne – en windenergie volgens een strak tijdsschema zorgt ervoor dat het genomen raadsbesluit in strijd is met artikel 3.4 van de AWB. De RES 1.0 is een voorbeeld hoe men verblind raakt door ambities om het Klimaatakkoord te halen en daardoor geen oog meer heeft voor de gevolgen van onze burgers. De bij het besluit rechtstreeks betrokken belangen zijn onvoldoende afgewogen en de nadelige gevolgen van het besluit zijn onevenredig in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.

Het besluit raakt niet alleen alle burgers in Nederland maar gelet op het Verdrag van Aarhus ook de toestand van de menselijke gezondheid en veiligheid, de menselijke levensomstandigheden,

cultureel waardevolle gebieden en bouwwerken, voor zover deze worden of kunnen worden aangetast door de toestand van de elementen van het milieu of, via deze elementen, door de factoren, activiteiten of maatregelen zijnde factoren, zoals stoffen, energie, geluid en straling, en activiteiten of maatregelen, met inbegrip van bestuurlijke maatregelen, milieuakkoorden, beleid, wetgeving, plannen en programma's die de elementen van het milieu aantasten of waarschijnlijk aantasten binnen het toepassingsgebied van het voorgaande onderdeel a. En kosten-baten- en andere economische analyses en veronderstellingen gebruikt in milieubesluitvorming.

De RES 1.0 gaat hier slechts op hoofdlijnen deels op in waardoor de reikwijdte van de gevolgen van dit besluit tot vaststelling niet zijn te overzien en derhalve ook niet zijn meegenomen in het besluit. Hierdoor is onbekend of de nadelige gevolgen voor een of meer belanghebbenden van dit besluit onevenredig in verhouding zijn tot de met het besluit te dienen doelen (art. 3.4, lid 2 AWB).

Integrale afweging landschap ontbreekt
De omvang van de landschapsschade blijft in de RES 1.0 onduidelijk voor de burgers van de regio, er dreigt nu versnipperd beleid. Daardoor wordt bestuurders de mogelijkheid onthouden om de RES 1.0 te beoordelen op maatschappelijke acceptatie en op concrete milieueffecten.
Onderzoek daarom de integrale visie van de Rijksadviseur voor het landschap, (Berno Strootman https://www.collegevanrijksadviseurs.nl/adviezen-publicaties/publicatie/2019/10/17/via-parijs/) zodat plannen met elkaar samenhangen om verrommeling van het landschap te voorkomen. De RES 1.0 besteedt geen aandacht aan het conflict van ruimte-intensieve energie en privaat eigendomsrecht onder dreiging van de Crisis- en Herstelwet.
De RES 1.0 gaat ook hier slechts op hoofdlijnen deels op in waardoor de reikwijdte van de gevolgen van dit besluit tot vaststelling niet zijn te overzien en derhalve ook hier niet zijn meegenomen in het besluit. Hierdoor is onbekend of de nadelige gevolgen voor een of meer belanghebbenden van dit besluit onevenredig in verhouding zijn tot de met het besluit te dienen doelen (art. 3.4, lid 2 AWB).

Vrijwillige samenwerking
Daarnaast zal blijken dat de vrijwillige samenwerking met het Rijk om te komen tot een RES een wankele basis kent. Ook al lijkt het erop dat de vrijwillige samenwerking de maatstaf is (zoals genormeerd door de Wet gemeenschappelijke regelingen), het gehele ingezette proces vanuit het Rijk tot gemeenten kenmerkt zich door een sterk sturend karakter dat ook schuurt met de criteria gesteld in het verdrag van Aarhus. Net als bij eerdere samenwerkingsverbanden, de GHOR, de Veiligheidsregio en de RUD, die aanvankelijk vrijwillig waren, is de verwachting dat in geval van de RES de samenwerking ook niet vrijwillig zal blijven. De wetgever kan deze vrijblijvende samenwerking achteraf juridisch formaliseren en aanvullen door een *lex specialis*. Deze *lex specialis* zal bevoegdheden van de decentrale overheden overdragen aan de nieuwe samenwerkingsverbanden – de RES-regio's. Zoals bekend vermindert dat de sturingsmogelijkheden van volksvertegenwoordigers en bestuurders van de decentrale overheden, zeker als het Rijk ook nog dwingende normen en doelen gaat toevoegen aan de verplicht vrijwillige samenwerking. Verzet van de Raad van State en de Eerste Kamer heeft in het verleden niet geholpen.

Dwang vanuit het Rijk
Professor mr. dr. Elzinga keek, naast deze verplicht vrijwillige samenwerking, ook naar andere processen waarmee het Rijk taken bij decentrale overheden heeft neergelegd: er blijkt sprake te zijn van verplichte vrijwilligheid en zeker niet van vrijblijvendheid. Dit uit zich in het dreigen met ministeriële aanwijzingen indien bepaald decentrale overheden weigeren vrijwillig mee te werken op de wijze waarop het Rijk dat heeft bepaald.

Zijn conclusie: 'Op het regionale niveau functioneren geen bestuurlijke organen die direct democratisch gelegitimeerd zijn en dat impliceert dat deze constructie voor vakdepartementen interessant is. In naam blijft er een koppeling aan gemeente, provincie en waterschap, in de praktijk is er een hoge mate van nationale sturing. Het Rijk zal proberen EU-boetes door te zetten naar gemeenten, andere decentrale overheden en gemeenschappelijke regelingen. Hierdoor is een democratische tekortkoming gerealiseerd die zijn weerga niet kent.

Crisis- en Herstelwet (CHW) vervalt in 2021
De Crisis- en Herstelwet (CHW) vervalt in 2021 en wordt onderdeel van de nieuwe Omgevingswet. De recent gewijzigde CHW kent een aantal stappen, zoals het opstellen van een structuurvisie waarmee allerlei (lagere) overheden moeten instemmen en die een plaatselijke MER uitsluit als ook een aantal relevante wetgevingen omzeilt (zoals de wet geluidhinder, warmtewet en wet lucht-verontreiniging). Ook kunnen projectontwikkelaars om verkorte procedures verzoeken en dat is mogelijk omdat door de wijzigingen in de CHW projecten versneld, maar bijvoorbeeld over een langere looptijd, uitgevoerd kunnen worden.

Nog meer voorbeelden van burgers buiten spel
De CHW biedt mogelijkheden om burgers en decentrale overheden buitenspel te zetten, ik noem twee voorbeelden, waarbij in de eerste een gemeente buitenspel is gezet en in het tweede voorbeeld burgers de dupe kunnen worden:
1. De Raad van State heeft de beroepen van de gemeentebesturen van Urk en Lemsterland tegen het Rijksinpassingsplan 'Windenergie langs de dijken van de Noordoostpolder' niet ontvankelijk verklaard. Het plan valt onder de CHW. Daarom hadden de gemeenten Urk en Lemsterland niet de mogelijkheid om beroep in te stellen tegen het Rijksinpassingsplan en de vergunning.
2. Inzake de Warmtevisie kan een Nederlandse woningeigenaar, die al op aardgas is aangesloten op grond van de Gaswet zijn aansluiting behouden. Alleen voor nieuwbouw wordt sinds 1 juli 2018 een uitzondering gemaakt. Dit gasrecht zal op termijn worden vervangen door een 'warmterecht', maar dat moet eerst nog door de Tweede en Eerste Kamer worden bekrachtigd. De gewijzigde CHW biedt gemeentes de mogelijkheid om bij wijze van experiment af te wijken van de Gaswet, waardoor gasaansluitingen in een bepaald gebied verplicht kunnen worden afgekoppeld. Daar is een wijziging van het Besluit uitvoering Crisis- en Herstelwet voor nodig. Dat traject vergt wel de nodige tijd omdat het ontwerpbesluit ook nog moet worden voorgelegd aan de beide Kamers en aan de Afdeling advisering van de Raad van State. De onsympathieke term 'gasklevers' om burgers te duiden die niet de wens hebben om van het gas af te gaan heeft inmiddels zijn intrede gedaan. Er zijn meer voorbeelden waarbij de Crisis- en Herstelwet en ook de Rijks- (en provinciale) coördinatieregeling (een aanwijzing door de minister) gebruikt zijn om grootschalige windparken door het Rijk, tegen de wil van de burgers en gemeenten en zonder overleg met en besluitvorming door gemeenteraden door te drukken. Zoals

bij de Veenkoloniën. Het Rijk krijgt hierbij hulp, zoals hiervoor al aangegeven, van de provincie en door het Rijk mede gesubsidieerde organisaties zoals IPO, VNG en Unie van Waterschappen.

Democratische tekortkoming Klimaatakkoord
Alle dwingende sturing is des te meer opmerkelijk aangezien het Klimaatakkoord niet besluitvormend door het parlement is behandeld, noch akkoord is bevonden door Milieudefensie, FNV en Greenpeace. Deze democratische tekortkomingen zijn schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid.

Zie ook hier, gelijkend aan de toeslagenaffaire, een overheid die geen aandacht heeft voor de positie van haar burgers en het gebrek aan rechtsbescherming. Een gang naar de Raad van State heeft tot nog toe weinig voor burgers opgeleverd wanneer hun leefomgeving ernstig wordt aangetast door plannen voor windturbine- of zonneparken. Echter, steeds duidelijker is dat de daarbij behorende wetten en regels niet meer getoetst worden op deugdelijkheid voor de uitvoering. De Raad van State toetst de wetten slechts om te onderzoeken of het bestuursorgaan deze juist heeft toegepast. Een groter debacle ligt voor de politiek en overheid op de plank.

INTERESSANTE UITSPRAAK

Marcel Boogers, bestuurskundige aan de Universiteit van Twente, is zeer kritisch over de manier waarop de RES'en, de ingrijpendste ruimtelijke plannen sinds jaren, tot stand zijn gekomen. Hij hekelt de constructie waarbij gemeenten, provincies en waterschappen samen energieregio's vormen. 'In gewoon regionaal bestuur is het duidelijk wie welke rol heeft, wie verantwoording moet afleggen aan wie. In deze regio's niet. Er is voor deze manier van besturen geen wettelijke basis. De procedure staat alleen in het Energieakkoord beschreven.' Er is geen bestuurslaag aan te wijzen die de verantwoordelijkheid heeft, en dus is niet duidelijk 'wie het de burger gaat uitleggen' dat die windmolen in zijn achtertuin komt. Dit is wel een risico voor de democratische rechtsstaat. Het is voor niemand te achterhalen hoe de besluitvorming tot stand is gekomen. Zie: https://www.Volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/waar-precies-komen-straks-de-windmolens-en-zonneparken-voor-de-energietransitie~bca6d98e/

Samenvatting Verdrag van Aarhus

Verdrag van Aarhus
Het verdrag van Aarhus bepaalt dat om recht te kunnen doen gelden en deze plicht te kunnen vervullen, burgers toegang tot informatie, recht op inspraak in de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden moeten hebben. In dit verband is erkend dat burgers bijstand nodig kunnen hebben om hun rechten uit te oefenen. Het Verdrag van Aarhus bepaalt ook:
- reële invloed, zeggenschap van het eerste moment planproces (ook voorstadium) op basis van volledige en volwaardige informatie aan de burger. Zij moeten van alle consequenties op de hoogte gesteld worden. De informatie moet actueel zijn, nauwkeurig en vergelijkbaar.
- de toestand van de gezondheid en veiligheid van de mens, met inbegrip van de verontreiniging van de voedselketen, indien van toepassing, de levensomstandigheden van de mens, waardevolle cultuurgebieden en bouwwerken, voor zover zij worden of kunnen worden aangetast door de bedoelde toestand van elementen van het milieu of, via deze elementen, door de bedoelde factoren, maatregelen of activiteiten.

Burgerparticipatieproces
Aan burgers is onvoldoende ruimte gegeven om te participeren in het proces dat de RES 1.0 moet ondersteunen. Zij hebben onvoldoende gebruik kunnen maken van hun recht van inspraak op de besluitvorming, in plaats daarvan is gebruik gemaakt van een enquête met sturende vragen en slechts uitleg over de plannen. De avonden gehouden ten aanzien van de ontwikkeling van de Warmtevisie zijn niet anders verlopen. Ook daar is opgemerkt dat er te sturend werd opgetreden naar een oplossing in de vorm van warmtenetten en geothermie.

Voorafgaand aan het *proces burgerparticipatie* is onvoldoende aandacht besteed aan reële invloed, zeggenschap van het eerste moment planproces (ook voorstadium) op basis van volledige en volwaardige informatie aan de burger. Zij zijn onvoldoende van alle consequenties op de hoogte gesteld. De informatie moet daarbij actueel zijn, nauwkeurig en vergelijkbaar. In het geval van het RES 1.0 is alleen uitgegaan van het willen plaatsen van wind- en zonneparken.

Informeren over alle consequenties
In de RES 1.0 is onvoldoende aandacht besteed aan alle consequenties die dit concept-aanbod heeft op de toestand van de gezondheid en veiligheid van de mens, met inbegrip van de verontreiniging van de voedselketen, indien van toepassing, de levensomstandigheden van de mens, waardevolle cultuurgebieden en bouwwerken, voor zover zij worden of kunnen worden aangetast door de bedoelde toestand van elementen van het milieu of, via deze elementen, door de bedoelde factoren, maatregelen of activiteiten.

Voldoet niet aan artikel 3.4 AWB
Het genomen raadsbesluit is in strijd met artikel 3.4 van de AWB. De RES 1.0 is een voorbeeld hoe men verblind raakt door ambities om het Klimaatakkoord te halen en daardoor geen oog meer heeft voor de gevolgen van onze inwoners. De bij het besluit rechtstreeks betrokken belangen zijn onvoldoende afgewogen en de nadelige gevolgen van het besluit zijn onevenredig in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.

Conclusie
De RES 1.0 voldoet niet aan het Verdrag van Aarhus waar het vroegtijdige inspraak betreft, wanneer alle opties open zijn en doeltreffende inspraak kan plaatsvinden. Er heeft onvoldoende, enkel zwaar sturende burgerparticipatie plaatsgevonden naar een gewenst resultaat.

De RES 1.0 is in strijd met artikel 3.4 en 3.9 AWB. De bij het besluit rechtstreeks betrokken belangen zijn onvoldoende afgewogen en de nadelige gevolgen van het besluit zijn onevenredig in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.
Nu de uit de RES voortvloeiende uitvoeringsplannen meer onder de aandacht komen van de burgers neemt het verzet en de ontgoocheling onder burgers daarover toe. Zij herkennen zich niet in het resultaat.

Het thans doorlopen proces om te komen tot de RES 1.0 voldoet niet aan het gestelde in artikel 8 WOB. Er is onvoldoende informatie uit eigen beweging verstrekt op het moment dat dit in het belang is van een goede democratische bestuursvoering.

2. Schenden EU richtlijnen door ontbreken MER

2.1.1 EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU

Ook brengen wij u onder de aandacht de EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU en hierboven reeds opgenomen het verdrag van Aarhus, welke handelen over respectievelijk de onderzoekplicht vooraf en verplichte burgerparticipatie in een vroegtijdig stadium en de hierop betrekking hebbende uitspraak van 25 juni 2020 van het Hof van Justitie van de EU.
Deze worden allemaal met voeten getreden binnen het programma RES hetgeen niet toegestaan is. Nu u er mee bekend bent vragen wij u uw verantwoordelijkheid te nemen vanuit uw rol en betrokkenheid binnen het RES programma. Sterker nog dit moet. Wij lichten dit nader toe aan het college van B&W, de burgemeester in het bijzonder en de gemeenteraad.

- De RES (zo ook concept RES en de RES1.0) is een programma (in het kader van vorenstaande richtlijnen en verdrag);
- Het feit dat dit programma (nog) geen wettelijke basis heeft en tot stand komt door (vooralsnog) informele, onverplichte samenwerking tussen decentrale overheden, maar dit geen verschil maakt voor het Verdrag van Aarhus en daarmee de RES een programma doet zijn in de zin van dit verdrag;
- De betrokken overheden door 'hun' (concept RES, deze RES1.0 en uiteindelijk definitieve versie van de) RES vast te stellen, zich ook committeren aan de uitvoering ervan en dat voor de uitoefening van hun wettelijke bevoegdheden (vaststellen omgevingsvisie, omgevingsplan, instrumenten omgevingswet etc.) de RES dan leidend zal zijn;
- De verplichtingen van het Verdrag van Aarhus zijn opgenomen in het Unierecht en dat Nederland (Apeldoorn) ook partij is bij dit verdrag;
- Informatie conform het Verdrag van Aarhus actueel, nauwkeurig en vergelijkbaar moet zijn, daar waar in de concept RES en RES1.0 alleen is uitgegaan van het willen plaatsen van wind- en zonneparken;
- In de concept RES en RES1.0 onvoldoende aandacht, eigenlijk geen aandacht is besteed aan alle consequenties die dit concept-aanbod heeft op zoals het Verdrag van Aarhus stelt: de toestand van de gezondheid en veiligheid van de mens, met inbegrip van de verontreiniging van de voedselketen, indien van toepassing, de levensomstandigheden van de mens, waardevolle cultuurgebieden en bouwwerken, voor zover zij worden of kunnen worden aangetast door de bedoelde toestand van elementen van het milieu of, via deze elementen, door de bedoelde factoren, maatregelen of activiteiten;
- Het nalaten van de participatieplicht handelen in strijd met het verdrag en de richtlijn van de EU oplevert;
- De SMB richtlijn van de EU voorschrijft dat aan het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling een gedegen effectenonderzoek ten grondslag moet liggen waarvoor deze richtlijn criteria geeft;
- Het nalaten daarvan handelen in strijd met het Unierecht oplevert, welke doorwerkt in de (instrumenten voor) de omgevingswet, inpassingsplannen, bestemmingsplannen en vernietigbare, c.q. nietige omgevingsvergunningen tot gevolg heeft;
- Dit alles betekend dat het beginsel van Unietrouw een grondbeginsel is van de EU waartoe op grond van het EU verdrag het college, de raad en de burgemeester ieder voor zich toe verplicht zijn deze toe passen en te handelen in overeenstemming met het Unierecht.

De besluitvormingsprocessen in de energietransitie hadden moeten plaatsvinden naar EU recht. De Nederlandse overheden, zo ook u hebben nagelaten de SMB richtlijn van de EU inzake voorafgaand onderzoek - dus vooraf aan het activiteitenbesluit - en volwaardige burgerparticipatie vooraf aan de besluitvorming uit te voeren. Nu er een EU arrest is dat zich hierover helder uitspreekt komt ook expliciet (echter niet alleen) de rol van de burgemeester in beeld om dat te herstellen.
De burgemeester komt immers een bijzondere verantwoordelijkheid toe dat besluitvormingsprocessen juridisch in orde zijn. En dat er behoorlijk wordt bestuurd. En dat (170 lid 1 onder c Gemeentewet) de burgerparticipatie kwaliteit heeft.
De burgemeester heeft daardoor ook een taak en plicht het EU beginsel van Unietrouw in praktijk te brengen.
Over Unietrouw, gelet op het in artikel 4, lid 3, van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde beginsel van de loyale samenwerking (zie het arrest EU arrest van 25 juni 2020, paragraaf 83) is het college en de burgemeester - als in deze de bevoegde nationale autoriteit - verplicht om alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling voorafgaand aan het vaststellen van het Activiteitenbesluit te herstellen. Dit houdt concreet in:
1. Dat de onderdelen van het Inpassingsplan die verwijzen naar, dan wel gebaseerd zijn op, het Activiteitenbesluit, in het bijzonder als ze betrekking hebben op geluid, slagschaduw en externe veiligheid, niet rechtsgeldig zijn en derhalve buiten toepassing moeten blijven, en
2. Dat het college voor wat betreft diezelfde onderdelen, in het bijzonder als ze betrekking hebben op geluid, slagschaduw en externe veiligheid, pas nieuwe vergunningen kunt verlenen, indien deze zijn gebaseerd op een Activiteitenbesluit dat anders dan het huidige Besluit, wel in overeenstemming met de SMB-richtlijn is vastgesteld.

Conclusie
Wij stellen ons op het standpunt dat het college van B&W, in het bijzonder de burgemeester en uiteindelijk de raad met de concept RES en de RES1.0 handelt in strijd met De EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU en het verdrag van Aarhus. Wij stellen ons op het standpunt dat u alleen hierom het proces van de RES1.0 per direct dient te stoppen, de concept RES dient te vernietigen en het proces opnieuw dient op te starten in lijn met alle wet- en regelgeving, zo ook De EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU en het verdrag van Aarhus.

Wij wijzen u er ook op dat het Hof van Justitie van de Europese Unie te Luxemburg op 25 juni 2020 in de zaak Aalter en Nevele (ECLI:EU:2020:503) opnieuw en verstrekkender heeft uitgemaakt dat plannen en programma's (waaronder windturbines) met aanzienlijke milieugevolgen op straffe van nietigheid vooraf plan-m.e.r. getoetst dienen te worden. U heeft ook hierin niet voorzien in de RES1.0.

2.1.2 RES : M.E.R plichtig en ontbreekt

Een plan-MER is strategisch van aard en wordt opgesteld voor structuurvisies en ruimtelijke plannen. In een plan-MER staat de vraag centraal 'waarom deze activiteiten op deze locatie?' en worden verschillende alternatieve locaties tegen elkaar afgezet. Bij structuurvisies is een plan-MER verplicht. De RES verschilt niet veel van een structuurvisie, immers er worden locaties voor wind – en zonne-energie en locaties voor geothermie aangewezen als zoeklocaties dan wel als

potentieel ontwikkelingsgebied daarvoor of locaties uitgesloten. Een plan-MER ontbreekt bij de RES 1.0.

Daarbij heeft het Hof zich uitgesproken over de uitlegging van de SMB-richtlijn 2001/42 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's in Vlaanderen. Dit arrest sluit naadloos aan op de conclusie in deze zaak van advocaat-generaal M. Campos Sánchez-Bordona bij het Hof van 3 maart 2020 (HvJ EU, 03-03-2020, nr C-24/19, ECLI:EU:C:2020:143). Het Hof heeft in deze uitspraak belangrijke verduidelijkingen verstrekt over de maatregelen waarvoor de bij deze richtlijn voorgeschreven beoordeling moet worden uitgevoerd en over de gevolgen van het ontbreken van die beoordeling, dit mede gericht op de bescherming van de gezondheid van de mens. Inmiddels is deze 'draai om de oren' van bestuurders reden dat deze kwestie tot op minister-niveau prioriteit krijgt.
Samengevat: als u een vergunning afgeeft of minimaal hieraan uw medewerking verleent in welke vorm dan ook – wat u fanatiek van plan bent – tot het plaatsen van een windturbine of windturbines en u niet vooraf – op Europese voorschriften vereiste wijze – onderzocht heeft of de windturbines concreet schade veroorzaken aan de gezondheid van de aldaar wonende bewoners (binnen de bovengenoemde straal van tenminste 10 maal de tiphoogte), dan is een eventueel afgegeven omgevingsvergunning voor de bouw van zo'n windturbine onrechtmatig afgegeven en bent u mede aansprakelijk, omdat u medewerking heeft verleend aan de betreffende plaatsing.
De vigerende jurisprudentie van de Raad van State op dit punt – met name kenbaar uit onderdeel 29 en volgende (inzake D'Oultremont - zie ECLI:NL:RVS:2019:1064) is daarmee definitief in een ander daglicht komen te staan. De SMB-richtlijn ziet op plannen en programma's, alsook de wijzigingen daarvan, die door een instantie van een lidstaat worden opgesteld of vastgesteld, voor zover zij door wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen zijn voorgeschreven. Het bereik daarvan dient ruim te worden uitgelegd. Hier te lande hebben wij het op het punt van windturbines dan met name over de normen, kaders en voorschriften uit de Activiteitenregeling en het Activiteitenbesluit, alsmede besluiten die hieraan ten grondslag liggen of op enig moment ten grondslag kunnen komen te liggen in bijvoorbeeld de omgevingswet.

De richtlijn stelt bovendien de verplichting om een bepaald plan of programma voorafgaand – bij de voorbereiding en vóór de vaststelling – aan de toepassing daarvan aan een uitgebreide en gedegen milieubeoordeling (inclusief gezondheidsschade) te onderwerpen, afhankelijk van de voorwaarde dat het gaat om een plan of programma dat aanzienlijke milieueffecten kan hebben.
De richtlijn beoogt een hoog milieubeschermingsniveau te waarborgen en de kwaliteit van het milieu te verbeteren. Dat volgt ook uit Verdragen en uit artikel 37 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Dat is bovendien in overeenstemming met de internationale verbintenissen van de Unie (zoals Espoo van 26 februari 1991).
De omstandigheid dat een nationale handeling een zeker niveau van abstractie vertoont en een doel van transformatie van een geografische zone nastreeft, vormt een illustratie van haar programmatische of planificatieve dimensie en verhindert niet dat zij valt onder het begrip 'plannen en programma's'.
Voor de vraag of bedoelde handeling of handelingen het kader vormen voor toekomstige vergunningen voor projecten verwijst het Hof naar elke handeling die, door vaststelling op de betrokken sector toepasselijke regels en controleprocedures, een (kwalitatief) groot pakket criteria en modaliteiten vaststelt voor de goedkeuring en de uitvoering van één of meerdere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben, zoals slagschaduw, veiligheidsvoorschriften

en geluidsemissies. Dat is hier te lande niet anders. De projecten die vallen onder onze nationale regelgeving hebben ook onmiskenbaar gevolgen voor het milieu. De woordgroep '(...) die het kader voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor (...) projecten' in artikel 3 lid 2 onder a van de richtlijn bevat bovendien geen enkele verwijzing naar het nationale recht en vormt dus een autonoom Unierechtelijk begrip dat op het grondgebied van de Unie uniform moet worden uitgelegd.
Die uitleg van het Hof laat in niet mis te verstane bewoordingen bepaald weinig ruimte voor de andere eigen uitleg van de Raad van State alhier. Die uitleg van de Raad van State is dus onjuist en te beperkt. Ook de door het Hof getoetste regels bevatten immers geen (directe) koppeling met één of meer concrete projecten. Dat is dus geen voorwaarde. De Hofuitspraken en de Europese verplichtingen dienen dan ook onverkort te worden nageleefd. De regels bevatten niet alleen beginselverplichtingen, maar hebben eveneens betrekking op en relatie met concrete projecten. Het is ook onmogelijk een project of het voornemen daartoe los te zien van de toetsing aan de hier te lande algemeen geldende regels.

2.1.3 Nog meer MER-plichtig

Het voorgaande betekent dat ook de algemene regels - zoals Activiteitenbesluit, Activiteitenregeling en zaken die onlosmakend verbonden zijn met de omgevingswet of dat op enig moment worden - M.E.R.-plichtig zijn en als dat achterwege is gelaten - wat in casu het geval is - dat alsnog zal hebben plaats te vinden. Een lidstaat moet alle noodzakelijke maatregelen treffen om het ontbreken van een M.E.R. te herstellen.
De SMB-richtlijn heeft net als de M.E.R.-richtlijn een ruime werkingssfeer die niet zomaar met nationale bepalingen ingeperkt kan worden. In het kader van uniforme toepassing van het Unierecht dient derhalve nietigverklaring of vernietiging van de verleende vergunningen plaats te vinden, ook indien blijkt dat de uitvoering van het winturbine(park)project al is gestart of al is afgerond. Die vergunningen zijn immers onwettig.

Vroeger golden alleen Nederlandse wetten. Nu wij lid van Europa zijn, gaat het anders. Europa maakt een nieuwe rechtsorde met eigen wetten en die wetten hebben voorrang op het recht van de lidstaten. Er komt steeds meer zogenaamd Unierecht en dat werkt rechtstreeks door in de Nederlandse rechtsorde. Dit Unierecht schept rechten en plichten voor Nederlandse burgers, het bindt Nederlandse overheidsorganen en het Unierecht kan in zaken die dienen voor de Nederlandse rechters worden ingeroepen.
In de hiervoor genoemde jurisprudentie is door Europa bepaald dat wanneer je een windturbine plaatst of zelfs voornemend bent de plaatsing ervan te faciliteren en voornemend bent medewerking te willen verlenen, je verplicht bent vooraf (dit geldt zowel voor de overheid als voor de betrokken investeerder) concreet te onderzoeken of omwonenden onder andere gezondheidsschade ondervinden. Nederland slaat dit hoofdstuk over.
Doe je dat onderzoek niet, dan is de vergunning maar ook overige documenten, besluiten, voornemens en al zo meer, ondeugdelijk tot stand gekomen en handel en je dus onrechtmatig als exploitant en ook degenen die op een of andere wijze medewerking hebben verleend aan de totstandkoming en exploitatie van de windturbines, waaronder u als vergunningverlener en beleidsbepaler / opsteller.

2.1.4 Burgers onvoldoende beschermd

Wij stellen ons op het standpunt dat Nederland zodanige regelgeving heeft dat die geen enkele maatstaf bevat die burgers daadwerkelijk beschermt tegen hele wezenlijke gevaren, zoals gezondheidsschade. Ook rechters in Nederland kijken de andere kant uit als het gaat om de rechtsbescherming. Alleen – zo is onze stelling – dit zijn achterhoede gevechten. Meer en meer wordt duidelijk hoe gezondheid schadende windturbines zijn voor omwonenden en de Nederlandse overheid en rechters kunnen – gezien het Europese recht en de grote belangen in de persoonlijke levenssfeer – niet meer vrijbrieven blijven afgeven aan windturbine bouwers en exploitanten of zelfs maar hun medewerking hieraan te verlenen, hieronder ook rekenend het mogelijk maken ter plaatse middels beleid, besluiten, bestemmingsplannen en alzo meer.

Inmiddels is door DEI (Democratisch Energie Initiatief) een rapport aangeboden aan autoriteiten onder de titel *"Voorkom het windturbinesyndroom"*. In het rapport wordt vastgesteld dat de overheid in Nederland stelselmatig haar voorzorgplicht (zie artikel 21 en 22 van de Grondwet) heeft verzaakt bij de planvorming en bouw van windturbineparken en aanverwante industriële installaties. Bewust worden de EU- beschermingsrichtlijnen door de Nederlandse bestuursorganen en rechterlijke macht ontkend.

Polarisatie
In het onlangs gehouden webinar, georganiseerd door RVO, RIVM en de GGD is het wijzen op de mogelijke effecten van windturbines op de gezondheid geduid als oorzaak van een polarisatie gaande in de samenleving. Kijken we sec naar de betekenis van polarisatie betekent dit een proces waarbij de tegenstellingen tussen groepen in de samenleving sterker worden, waardoor groepen steeds meer tegenover elkaar komen te staan.
Deze polarisatie vindt zijn weg door het jarenlang negeren van dergelijke signalen en de wijze waarop met het dossier windenergie door de overheid wordt omgegaan. De oorsprong daarvan ligt grotendeels bij de Rijkscoördinatieregeling (verder te noemen RCR) en wordt in de evaluatie van deze RCR ook benoemd:

De toepassing van de RCR is eigenlijk niet nodig

Wanneer een initiatief ook zonder inzet van de RCR gerealiseerd kan worden (er is draagvlak, voldoende realisatiekracht en het is niet te complex) dan is de RCR dus eigenlijk niet nodig. Tegelijkertijd bestaat de kans dat inzet van de regeling juist contraproductieve krachten of argwaan losmaakt bij de regionale overheden.

Toepassing leidt tot vergroting van risico's

Wanneer er maatschappelijke en/of bestuurlijke discussie is over nut en noodzaak van een initiatief, dan versterkt inzet van de RCR de politisering van de kwestie. De inzet van de regeling wordt gezien als een machtsgreep van het Rijk. Wanneer vervolgens in een dergelijk gepolitiseerd veld te weinig ruimte is voor bestuurlijk overleg, afruil van belangen, politieke escalatie naar de minister (nu is er vaak meer contact met Tweede Kamerleden van de oppositie dan met de minister) en er ook nog eens wordt geopereerd volgens de bureaucratische rationaliteit, dan werkt de regeling als olie op het vuur.

Bron: AEF: Eindrapportage evaluatie RCR, 4 november 2016

Om polarisatie te depolariseren dient naar elkaar geluisterd te worden en elkaars belangen gerespecteerd te worden. Dit rapport van DEI over de medische gevolgen dient daarom als eerste aanzet mede het doel dat het voorzorgsprincipe een sterkere positie kan krijgen. Met het rapport *"Voorkom windturbine syndroom"* heeft DEI de medische informatie ten nutte van een verbeterde besluitvorming gebundeld en bruikbaar gemaakt als input voor het daadwerkelijk uitvoeren van het voorzorgsprincipe, zoals deze voor de overheid is vastgelegd in de Grondwet, internationale verdragen en EU-richtlijnen.
Wie (in dit geval geïnformeerd en dus willens en wetens) het risico neemt gezondheidsschade te veroorzaken bij zijn medemens, of u als overheid bij uw burgers, maakt zich schadeplichtig. Dit is de stelling van vele juristen. Dit rapport heeft ook de functie de aanzet te geven de bewijsvoering daarvoor op een hoger niveau te brengen.

Van belang is dat het besef bij bestuursorganen (en rechtspraak) doordringt dat schade toegebracht wordt aan de volksgezondheid door het achterwege blijven van het niet volgen van de juiste EU-richtlijnen en het Verdrag van Aarhus.
Hoe ernstig de situatie is, moge ook afgeleid worden uit het feit dat zojuist door minister Bas van 't Wout van Economische Zaken en Klimaat mr. Alex Brenninkmeijer aangesteld is als voorzitter van een onafhankelijke expertcommissie. Deze commissie van negen deskundigen gaat onderzoeken hoe burgers beter bij de energietransitie betrokken kunnen worden.
Dit initiatief is een pleister op een wonde waarbij een poging wordt ondernomen het Verdrag van Aarhus alsnog te concretiseren, dat stelselmatig door Nederlandse bestuurders en rechtspraak genegeerd wordt zoals wij u reeds hebben aangegeven.

Opvalt dat ook bij de Raad van State inmiddels twijfel is ontstaan omtrent haar opvattingen. Naar aanleiding van bovengenoemde uitspraak van het Hof heeft de Raad van State zeer recent aanleiding gezien om over het standpunt van het Hof expliciet vragen te stellen aan partijen in lopende bodemprocedures, met verzoek daarover uiterlijk 31 januari 2021 een vijftal vragen te beantwoorden, waarna een datum voor mondelinge behandeling zal volgen. In het licht van de vaste en steeds verder aangescherpte rechtspraak van het Europese Hof is aannemelijk dat de vaste rechtspraak van de Raad van State op dit punt niet langer houdbaar is, want rechtstreeks in strijd met het Europese recht. Reeds voor aanvang van het werk van de commissie constateert mr. Brenninkmeijer al dat burgers veel eerder bij klimaatplannen betrokken moeten worden.

Niet alleen is er sprake van een ontzettend manco aan inspraak, maar uit het rapport van DEI blijkt dat windturbines enorme gezondheidsschade kunnen veroorzaken als gevolg van infrasone trillingen (dus beneden 20 Hz). Het blijkt dat deze trillingen een individu (voor gevaar) waarschuwen zonder dat hij zich daarvan scherp bewust is. Zij worden onbewust vertaald als alarmsignalen. Als het lichaam continu aan deze trillingen wordt blootgesteld – en zeker als dit signaal voortdurend wisselt, zoals bij windturbines door veranderende windsterkte, windrichting en resonantie – slaat het lichaam continu onbewust alarm. Zo zorgen deze trillingen voor een chronische stressreactie. Dit effect en deze reacties in het lichaam treden vooral op bij langdurige blootstelling aan laagfrequente geluidsgolven. In het rapport wordt verwezen naar allerlei medisch onderzoek ter zake.

U wordt verzocht kennis te nemen van dit onderzoek en onverkort te verwerken in uw beleid, zoekgebieden, de RES of andere door u op te stellen normkaders. Wij hebben het rapport '*Voorkom windturbinesyndroom*' als bijlage bij dit bezwaar toegevoegd.

Nederlandse bestuurders en politiek gedragen zich inzake het plaatsen van windturbines in stedelijke gebieden als promotors van het roken in de 50'er jaren; omdat het zo goed voor de gezondheid was totdat dr. Lenze Meinsma er op wees hoe gevaarlijk roken voor de gezondheid was.
Al verschillende keren heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie uitgesproken dat wanneer men beoogt – wij zeggen het met eigen woorden – een windturbine te plaatsen of daar zelfs premature planvorming voor heeft, maakt of vaststelt of voornemend is vast te stellen, de SMB-richtlijn gevolgd moet worden. Dit betekent dat er eerst een plan-m.e.r. moet plaatsvinden.
Doel van de plan-m.e.r. is om plannenmakers te dwingen om al in een vroegtijdig stadium van de planvorming na te denken over de milieugevolgen en deze mee te nemen bij het maken van strategische keuzen. Dat is dus niet pas bij een aanvraag omgevingsvergunning maar ver, ver daarvoor! Wij stellen ons op het standpunt dat dit bij de concept RES reeds had gemoeten maar nu zeker bij de RES 1.0, u heeft dit verzaakt.

In Nederland is van toepassing het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling. De normen in deze regeling voldoen niet aan de Europese SMB-richtlijn. Het Hof van Justitie van Europa heeft meerdere malen uitgesproken dat minimaal aan de SMB-richtlijn voldaan moet worden in de Europese staten. Onderdeel van de plan-m.e.r. is dat eerst concreet onderzoek gedaan wordt naar het milieueffect van een windturbine, maar ook onderzoek naar gezondheidsrisico's. Op dit moment worden deze Europese normen en verplichtingen in Nederland geheel genegeerd. U heeft ook deze Europese normen en verplichtingen compleet genegeerd bij het opstellen van de RES 1.0. Nu stellen bestuursorganen, zoals uw College, beleid, potentiekaarten, zoekgebieden, RES-sen en wat meer zij op en uiteindelijk vast, zonder dit onderzoek uit te voeren. Daarnaast wenst u ook mee te werken aan een vergunning zonder dit onderzoek te eisen van de vergunningaanvrager. Gaat dit uiteindelijk naar de rechter dan is de rechter in Nederland tot en met de Raad van State van mening dat de SMB-richtlijn niet van toepassing is op de vergunningverlening (Windlocatie Battenoord, ECLI:NL:RVS:2019:1064).
De Raad van State stelt hiermee impliciet dat de opvattingen van het Hof van Justitie met betrekking tot Europees Unierecht in Nederland niet van toepassing zijn. Met andere woorden, de Raad van State houdt de hand boven het hoofd van Nederlandse bestuursorganen, die zich expliciet niet houden aan de SMB richtlijn. De Raad van State accordeert derhalve onrechtmatig Nederlands bestuurshandelen en besluiten.

Conclusie
Wij stellen ons op het standpunt dat het college van B&W en de gemeenteraad met de concept RES en door het vaststellen van de RES1.0 handelt in strijd met vorenstaande. Wij stellen ons op het standpunt dat u alleen hierom ook al het proces van de RES1.0 per direct dient te stoppen, de concept RES dient te vernietigen en het proces opnieuw dient op te starten in lijn met alle wet- en regelgeving, zo vorenstaande.

2.2 Gezondheid van de mens

Industriële windturbines (IWT's) leveren *schade voor de gezondheid van de mens.* Het is een onderwerp dat steeds meer in de publiciteit geraakt en de volgende grondrechten opgenomen in onze Grondwet in de kern raakt:

Grondrechten

Artikel 21 van de Nederlandse Grondwet
De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.

Artikel 22 van de Nederlandse Grondwet
1. De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid.

Behalve grondrechten voor de burger houden de artikelen een voorzorgsplicht voor de overheid in om te voorkomen dat de burgers en milieu worden blootgesteld aan risico's.

windturbines. In de medische en juridische literatuur is het aspect schade voor de gezondheid nationaal en internationaal niet meer te loochenen. In de afgelopen 10 jaren heeft een groot aantal wetenschappers gepleit zorgvuldiger om te gaan met de gezondheid van de mens in de planning en besluitvorming aangaande de aanleg van windturbineparken. Het tegendeel is in de huidige besluitvorming helaas het geval.

De afstandsnormen in de regelgeving zijn sinds 2010 voor omwonenden dusdanig ongunstig aangepast dat de daadwerkelijke bescherming tegen gezondheids- en milieuschade in het geding is. Van effectief onderzoek vooraf aan de besluitvorming over windturbineparken is geen sprake. Ondanks dat EU richtlijnen, waaronder vooral de Strategische Milieu Beoordeling Richtlijn (SMB) uit 2001, dit onderzoek aan de Nederlandse overheid wel voorschrijven. Inmiddels wordt in rechtszaken de Nederlandse bestuursorganen nalatigheid verweten. Daarnaast zijn bij onder meer de Raad van State in beroepszaken tegen de planning van windturbineparken prejudiciële vragen opgeworpen aangaande de plicht tot uitvoering van de EU richtlijnen. Dit mede naar aanleiding van een recente uitspraak op 25 juni 2020 van het Hof van Justitie van de EU.

Voorzorgsprincipe niet of onvoldoende onderdeel RES 1.0

De gezondheidsschade dient serieuze aandacht te worden geven in de besluitvorming in de Regionale Energie Strategieën (RES). In de RES 1.0 is komt dit niet of onvoldoende aan de orde.

Hoofdargument om dit te steunen is dat in de besluitvormingsprocessen over windturbineparken door de Nederlandse bestuursorganen en de rechtscolleges de stand van de medische inzichten voortaan volwaardig meegenomen worden.

Alle bestuursorganen en rechtscolleges dienen het voorzorgsprincipe voor de gezondheid van de mens te plaatsen in het hart van de besluitvorming. Dit geldt niet alleen met betrekking tot windturbineparken maar ook bij alle andere beslissingen in de energietransitie waarbij volgens de normstelling van de EU sprake is van aanzienlijke milieugevolgen. Op grond van de normstelling van de EU dient vooraf aan de besluitvorming door onderzoek met wetenschappelijke zekerheid vast komen te staan, dat het bestaande beschermingsniveau voor een gebied niet zal worden

aangetast door de voorgenomen plannen. Het nalaten van dit onderzoek zet de deur open voor alle regio's en gemeenten om de blootstelling van bewoners aan gezondheidsrisico's verder te vergroten. Het doen van onderzoek dat voldoet aan de EU-normen is noodzakelijk om de gezondheidsrisico's uit te sluiten en het voorzorgsprincipe in te vullen. De noodzaak hiertoe is ook actueel in de besluitvorming in het kader van de RES. Er is onvoldoende getracht gezondheidsrisico's op voorhand uit te sluiten.

Het toetsen van de effecten op de volksgezondheid van de RES 1.0 wordt door betrokken bestuurders verschoven naar het moment dat er daadwerkelijk fysieke uitvoering wordt gegeven aan de RES. Dit is gelet op de SMB richtlijn en het Verdrag van Aarhus te laat. Immers er ligt nu een formeel vastgesteld, maar niet getoetst plan RES 1.0 aan ten grondslag, waarvan men de werking niet kent.

Met het serieus toepassen van het voorzorgsprincipe staan we in Nederland aan het begin van een traject. Op dit nieuw ingezette spoor om de gezondheidsschade ten gevolge van windturbines erkend te krijgen bij de overheid zijn meerdere wetenschappelijke publicaties beschikbaar.
Het is de plicht van alle bestuursorganen om de invulling van het voorzorgsprincipe en toepassing van de EU richtlijnen te realiseren. Het is de taak vooral van hen die een rol vervullen in besluitvormingsprocessen en de leden van de rechterlijke macht hierin verantwoordelijkheid te nemen.

Van het gemeentebestuur wordt verlangd, dat zij serieus aandacht geeft aan een zorgvuldiger en democratisch besluitvormingsproces waarin de zorg voor de gezondheid en de handhaving of verbetering van het huidige beschermingsniveau van onze regio voorop staat. Het normen kader van de SMB richtlijn gebiedt dat. Maar ook onze eigen Grondwet. Dat betekent dat de overheid, ic het gemeentebestuur, zolang twijfel bestaat over het veroorzaken van gezondheidsschade en milieuschade en er geen wetenschappelijke garanties kunnen worden gegeven dat het bestaande beschermingsniveau voor een regio zal worden gehandhaafd dan wel verbeterd, niet een plan vast kan en mag stellen. Dat geldt zowel voor de RES 1.0 en voor de afzonderlijke vergunningen, zoals voor windturbines.

Het gemeentebestuur dient derhalve de RES 1.0 niet vast te stellen. Nu het gemeentebestuur dit besluit wel heeft genomen, schendt zij de beginselen van onze rechtstaat en handelt het in strijd met het internationaal en nationaal recht. Dit maakt het besluit nietig dan wel vernietigbaar. En het brengt de gemeente in de positie, doordat het gemeentebestuur willens en wetens de burgers blootstelt aan de risico's van gezondheidsschade, dat de gemeente in de toekomst schadeclaims tegemoet kan zien.

2.3 EU-richtlijnen als normenkader voor onderzoek naar effecten op beschermingsniveau gezondheid mens, leefbaarheid en milieu

Voor de voorgestelde ingrijpende veranderingen in de omgeving dienen mogelijk MER's opgesteld en beoordeeld te worden. Dat is een langdurig en arbeidsintensief proces. In de RES'en staat meestal genoemd dat de initiatiefnemer een MER uitvoert, echter in de huidige regelgeving bestaat geen MER meer. Er worden bij windparken wel milieutoetsen gedaan, maar op basis van normen die staan in het zogenoemde **Activiteitenbesluit.** Dat zijn algemene, wettelijke regelingen en daarom volgens de Raad van State niet zelf onderworpen aan een milieueffectrapportage.

Deze huidige regelgeving is gebaseerd op het geluid van turbines met een ashoogte van 64 meter meter hoog. Turbines van de huidige hoogte (240 mt: deze hoogste in Nederland staat op de Maasvlakte, de wieken meten twee voetbalvelden) maken 1 tot 2 dB meer geluid dan de getoetste lagere windturbines. Elke dB meer betekent een verdubbeling van het huidige geluid. Dit in weerwil van wat de fabrikanten ons voorspiegelen, die hun turbines aanprijzen als zijnde een stillere variant dan de vorige.

Bij de ontwikkeling van een type windturbine wordt deze qua geluidsbelasting in optimale situatie getest. De testresultaten worden verwerkt in een Handleiding Geluidsbelasting windturbines Type X. Deze handleiding wordt gebruikt bij het inplannen van windturbines op een te ontwikkelen locatie. Dit blijkt een papieren werkelijkheid te zijn. In de praktijk blijkt dat iedere turbine zijn eigen geluidsfrequentie (dBa en LFG) heeft. De contouren van het geluid reiken in de praktijk verder dan berekend en de overlast is dus groter. Diverse praktijk onderzoeken wijzen dit uit. Klachten van burgers worden in de regel niet serieus genomen, want op papier kunnen zij geen overlast ervaren. Dit leidt naast frustraties ook tot stress en gezondheidsproblemen. Daarnaast geldt voor geluid veroorzaakt door windturbines het jaargemiddelde dat aan alle turbines als standaard wordt opgelegd. Een gemiddelde verdoezelt heel handig de klachten die turbines met pieken in hun geluid bij omwonenden geven en noopt overheden niet om onderzoek ernaar uit te voeren. Men verschuilt zich achter de richtlijnen en de normen worden daardoor niet overschreden.

De gezondheidsrisico's voor omwonenden zijn door het steeds hoger worden van de windturbines niet met de juiste gegevens getoetst en dit vormde de basis van het kort geding dat advocaat De Lange onlangs aanspande in Assen. De risico's moeten volgens hem meegenomen worden in de plannen voor windparken, sinds de uitspraak van het Europees Hof die deze omissie in de wetgeving heeft erkend. De eis om een te bouwen windpark in Groningen stop te zetten is niet ontvankelijk verklaard, niet op basis van de inhoud maar vanwege procedurele gronden. Vervolgstappen om inhoudelijk een rechtelijke uitspraak te krijgen op het niet toepassen van de uitspraak van het Europese Hof zijn gepland. De uitspraak van het Europese Hof heeft in België gezorgd voor het stopzetten van de bouw van een windpark, omdat de gezondheid van de omwonenden niet gegarandeerd kan worden. Wanneer de initiatiefnemer een MER uitvoert, zal dat volgens de huidige regelgeving zijn die niet voldoet.

Het geluid van hoge turbines is luider dan van lage en het gaat om een hinderlijk, dreunend **impulsgeluid**. Naast impulsgeluid produceren windturbines **laagfrequent geluid** en er komt steeds meer bewijs dat dit schadelijk is voor omwonenden. Recentelijk aangevuld door een Nederlandse onderzoeker op basis van meer dan driehonderd recent gepubliceerde wereldwijde studies naar gezondheidsaspecten van o.a. laagfrequent geluid. Een zelfde redenering gaat op voor LFG, dat niet door iedereen op dezelfde manier wordt ervaren, maar wel ernstige gezondheidsklachten kan geven (somatische klachten als maag- en darmproblemen, stress, hartritme klachten en hoofdpijnen). Daarnaast treden slaapstoornissen en oververmoeidheid op. Omdat LFG een klein gedeelte van het geluidsspectrum uitmaakt, is dit sinds de invoering van de CHW opgenomen in het geheel en aangemerkt als verwaarloosbaar. Een recent onderzoek, van klinisch fysicus Jan de Laat van het Leids Universitair Medisch Centrum LUMC, laat zien dat hartklachten kunnen verergeren onder invloed van langdurige blootstelling aan laagfrequent (brom)geluid, dat onder andere door draaiende windturbines wordt geproduceerd. Het onderzoek is belangwekkend omdat De Laat meer dan driehonderd recent gepubliceerde wereldwijde studies naar gezondheidsaspecten van onder andere laagfrequent geluid analyseerde.

Tot slot, kent Nederland **de soepelste geluidsnormen** in Europa. De afstand tot woningen mag 400 meter zijn, maar sommige GGD 'en adviseren 800 meter. Volgens een recent rapport van het RIVM, gebaseerd op het WHO-advies, ervaren momenteel 3 miljoen huizen (37%) meer dan 55 decibel geluidhinder en ernstige gezondheidseffecten (zoals hartziekten) treden al op bij lagere geluidsniveaus dan tot nu toe werd aangenomen. Het wettelijk toegestane geluidsniveau moet omlaag en het kabinet moet het geheel van geluidhinder in kaart brengen en maatregelen formuleren. Een zorgvuldige besluitvorming waarbij het belang van burgers zwaarder weegt dan het algemeen belang behoort tot uw verantwoordelijkheid, zoals ook naast het Verdrag van Aarhus verwoord is in de Grondwet (al eerder genoemd maar ten overvloede hier herhaald):

Art. 21 Grondwet: "De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu."

Art. 22 Grondwet: "De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid."

2.4 Gezondheidsschade

Zoals reeds aan u kenbaar gemaakt en ook weer totaal genegeerd door u blijkende de RES 1.0 die voorligt, maken wij ons ernstige zorgen over de gevolgen voor onze gezondheid, zie hiervoor ook het algemenere deel onder *GRONDRECHTEN*. In ons gebied wordt gezocht naar mogelijkheden voor plaatsing van windturbines met een hoogte van 200 meter op afstand vanaf veelal 100 - 350 meter van woningen (en overige kwetsbare objecten).

Wij stellen ons op het standpunt dat u gelet op artikel 3.2, 3.4 en 3.9 AWB de RES 1.0 ook op dit onderdeel onzorgvuldig heeft opgesteld en voorbereid. Er is geen enkele motivatie aangetroffen waaruit blijkt dat onze inbreng op basis van wetenschappelijke literatuur, die aantoont dat er de nadelige gezondheidseffecten van windturbines in de directe nabijheid van woningen (en overige kwetsbare objecten) ontstaan weerlegd. Wij onderbouwen hieronder nogmaals de door ons gesignaleerde zaken omtrent dit onderwerp zonder een uitputtende opsomming te geven. Wij verzoeken u alle aangedragen punten in uw zienswijzenota te bevestigen of te weerleggen met gelijkwaardige literatuur.

1. Het college hecht mogelijk veel waarde aan de uitkomsten van het RIVM-rapport "Gezondheidseffecten van windturbinegeluid: een update" uit 2020 (1).

   Om de navolgende redenen is dit rapport echter niet toepasbaar op de in de RES opgenomen zoekgebieden.

   a. In het RIVM-rapport (1) wordt verwezen naar 102 wetenschappelijke studies (o.a.2-21). Het merendeel gaat over overlast en acceptatie van windturbines. Slechts 15 studies gaan over gezondheidseffecten en windturbines. Opvallend in deze studies is dat vrijwel alle windturbines in dunbevolkt gebied gelokaliseerd zijn en een maximale tiphoogte van 120 meter hebben. Daarnaast woont het overgrote deel van de omwonenden in de studies op meer dan 500 meter afstand van de windturbines en is de geluidsbelasting lager dan 42 dB.
   b. In de veel besproken Deense studies (The Danish Wind turbine Study, 5-9) is onderzoek

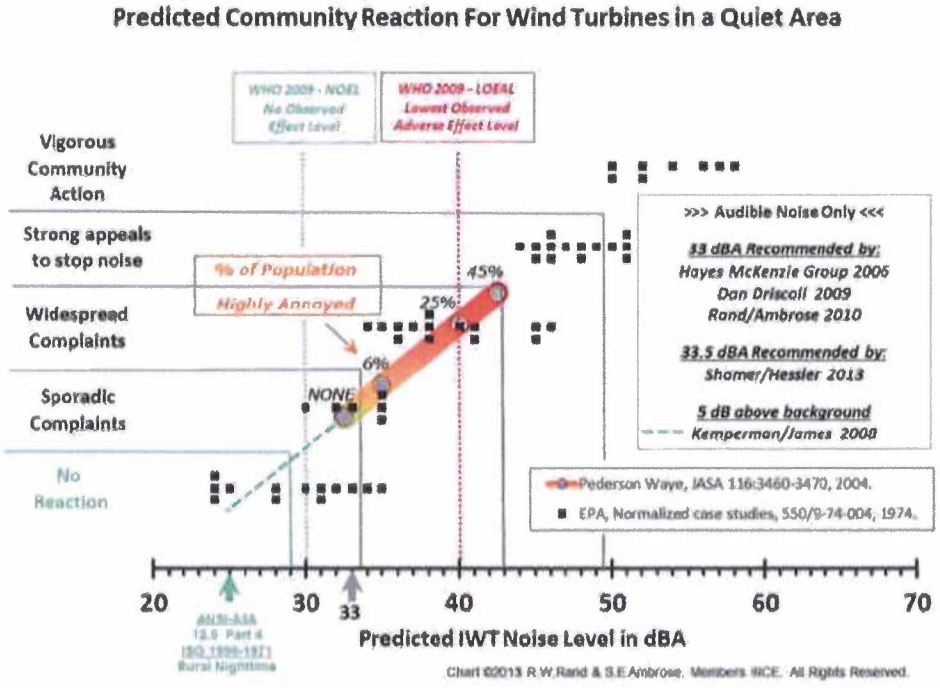
gedaan naar de gezondheidsrisico's bij 711.000 inwoners die in dunbevolkt gebied binnen een straal van 10 km van windturbines wonen. Slechts 1100 inwoners wonen binnen 500 meter van windturbines met een tiphoogte tot 100 meter en een geluidsbelasting van 42 dB en hoger. In deze kleine groep (minder dan 1% van het totaal aantal onderzochte bewoners) is wel degelijk een verhoogd risico op hart- en vaatziekten (9), slapeloosheid, depressie en toename gebruik van antidepressiva en slaapmedicatie aangetoond (8).

c. In diezelfde Deense studies is een significant verhoogd risico op hypertensie aangetoond bij mensen ouder dan 65 jaar die in de nabijheid van windturbines wonen met een geluidsbelasting buitenshuis van 42 dB en meer; binnenshuis 15 dB en meer (5).
d. Er zijn geen wetenschappelijke studies beschikbaar over de gezondheidseffecten van windturbines met een tiphoogte hoger dan 120 meter, die binnen 2000 meter van omwonenden staan met 42dB geluidsbelasting of hoger. De hoofdonderzoeker van de Deense studies (Mw. dr. M. Sørensen 5-9) en ook de auteur van het RIVM-rapport (Dhr. dr. F. van den Berg (1)) bevestigen dit. De conclusies van het RIVM-rapport "Gezondheidseffecten van windturbinegeluid: een update" uit 2020 zijn daarom niet van toepassing op de situatie, zoals in en rondom Apeldoorn en ons RES 2 gebied in Klarenbeek gepland is.
e. In het WHO-rapport Environmental Noise Guidelines for the European Region (15) wordt in de bespreking van geluidsoverlast door windturbines bevestigd dat de onderzoeken plaats hebben gevonden in dunbevolkte gebieden.

2. Er is vooralsnog geen wetenschappelijk onderzoek gedaan naar negatieve gezondheidseffecten bij kinderen die opgroeien in de buurt van windturbines. Het eerder aangehaalde RIVM-rapport vermeldt niet welke betekenis er toegekend moet worden aan het gegeven dat hierover geen kennis beschikbaar is. Helaas zijn in de Deense Studies bewoners van jonger dan 18 jaar uitgesloten van deelname. Wel is bekend dat geluid van weg- en vliegverkeer significant negatieve gevolgen heeft op de leerprestaties en geheugenfuncties van kinderen (20). Hoewel een dergelijk verband m.b.t. turbinegeluid aannemelijk lijkt, ontbreekt wetenschappelijk onderzoek hieromtrent. Er is bovendien veel onderzoek gedaan naar de effecten van slaapstoornissen op de hersenontwikkeling van kinderen. Slaapstoornissen bij kinderen, waarvan kan worden aangenomen dat die ten gevolge van windturbinegeluid kunnen ontstaan, kunnen leiden tot neuronen-verlies, verlies van geheugenfunctie, stagnerende cognitieve vermogens, toename van gedragsproblemen en verminderd welbevinden (16-19). Tenslotte is verstoorde slaap bij kinderen geassocieerd met overgewicht en metabole ontregeling.

3. Er is veel wetenschappelijk bewijs dat geluidsoverlast door verkeer en vliegvelden geassocieerd is met een verhoogd risico op hart- en vaatziekten (10-13, 20, 22). Geluidsoverlast veroorzaakt door windturbines wordt ongeveer even hinderlijk ervaren als geluidsoverlast door vliegverkeer en 3 maal hinderlijker ervaren dan weg- en railverkeer bij een vergelijkbaar geluidsniveau (14).

4. In verschillende wetenschappelijke studies is aangetoond dat omwonenden vanaf 35dB(A) hinder tot ernstige hinder ervaren. Dat is ook af te lezen uit bovenstaande schematische weergave van de resultaten van de review van geluidsexperts R.W. Rand en S.E. Ambrose uit 2013. Ook valt uit deze weergave op te maken dat de huidige Nederlandse geluidsnormen voor windturbines leiden tot ernstige hinder bij een veel grotere groep omwonenden dan op basis van de berekeningen van TNO en RIVM wordt aangenomen.

In bovenstaande figuur wordt de relatie weergegeven tussen het geluidsniveau van windturbines en de overlast ervan. Een gegeven is dat een geluidsniveau van 35dB(A) overeenkomt met een afstand van 10x de ashoogte van een moderne windturbine. Een windturbine met een tiphoogte van 200 meter heeft een ashoogte van ongeveer 150 meter. Dit type windturbine zal daarom op een afstand van minimaal 1500 meter tot woonhuizen, scholen, zorgcentra en andere gevoelige bebouwing moeten worden geplaatst om geluidshinder en secundaire gezondheidseffecten te minimaliseren. Bij plaatsing van een windturbine op of nabij water zou deze afstand minimaal 1,5x groter moeten zijn, gezien het feit dat geluid over water veel verder draagt dan over land.
In Apeldoorn, zo ook in ons RES 2 gebied in Klarenbeek zal het bereik van de invloedsfeer van 1500 meter enorm zijn op de vele aanwezige woningen en bedrijven (let op ook agrarische bedrijven). Alle inwoners van het RES 2 gebied (en andere gebieden) zullen enorme gezondheidseffecten ondervinden.

5. De WHO stelt vast dat bronnen van geluidsoverlast, waaronder windturbines, een belangrijke bedreiging voor de volksgezondheid zijn en adviseert een striktere geluidsnorm dan de Nederlandse wettelijke geluidsnorm voor windturbines (15).
6. Het RIVM adviseerde in 2009 een lagere geluidsnorm met een voorkeurswaarde van 40dB Lden én een maximale waarde van 45dB Lden om de ernstige hinder van windturbines tot een minimum te beperken. Dit advies is destijds niet opgevolgd door de landelijke politiek en er is gekozen voor uitsluitend een maximale waarde van 47dB Lden.
7. Windturbinegeluid wordt in de nacht niet gemaskeerd door het geluid van verkeer zoals dit overdag wel het geval kan zijn (4). Daardoor leidt geluidsoverlast door windturbines ook langs (snel)wegen tot een toename van slapeloosheid. Het is al langer bekend dat chronische slapeloosheid leidt tot hypertensie, depressie, overgewicht en diabetes. Deze ziektebeelden

hebben reeds een hoge incidentie in de zoekgebieden in dichtbevolkte volkswijken (24). Deze ziektebeelden zullen naar verwachting door plaatsing van windturbines nog verder toenemen.

8. Bovendien zijn er aanwijzingen dat laagfrequent en infrasoon geluid (zowel hoorbaar als niet hoorbaar) door windturbines voor een aanzienlijke groep omwonenden hinderlijk is en een negatieve invloed kan hebben op de gezondheid. Er wordt gewerkt aan een studie van meer dan 300 wetenschappelijke artikelen over dit onderwerp, welke binnenkort gepubliceerd zal worden. Daarnaast geeft een recente studie gepubliceerd in Nature Scientific Reports aanwijzingen voor volumeverlies van grijze stof in enkele gebieden in het brein bij proefpersonen die aan infrasoon geluid waren blootgesteld. Deze onderzoekers vinden hun bevindingen een plausibele casus voor verder onderzoek (25).
   Op basis van het voorgaande zijn wij ernstig bezorgd over de nadelige gezondheidseffecten van windturbines in de directe nabijheid van onze woningen. Deze zorgen worden niet weggenomen door het RIVM-rapport "Gezondheidseffecten van windturbinegeluid: een update", aangezien dit rapport onvolledig is en niet op alle relevante aspecten van dit probleem is toegesneden.

   Wij stellen ons, mede gezien onze zorgen inzake de gezondheid op de volgende standpunten:

   I. U dient eerst de gezondheidseffecten en risico's te onderzoeken en met de dan bekende gegevens een nieuwe RES1.0 op te stellen.
   II. Op basis van het RIVM-rapport is het niet te verantwoorden om de voorgenomen plannen om windturbines te plaatsen nabij woningen ten uitvoer te brengen, wij opteren, tot dat middels wetenschappelijk bewijs een andere waarde is aangetoond een minimale waarde van 10x de tiphoogte.
   III. Dat juist kinderen met een zich nog ontwikkelend brein bijzonder kwetsbaar zijn voor slaapverstoring en dat dit negatieve gevolgen voor de hersenontwikkeling kan hebben en dat windturbines een bijkomende bron zijn van slaapverstoring.
   IV. Dat u opdracht moet geven aan het RIVM om gedegen onderzoek te doen naar de specifieke gezondheidsrisico's met betrekking tot de in de RES 1.0 opgenomen zoekgebieden voor windturbines met een hoogte van 200 meter en hoger, binnen 2000 meter van woningen, en/of met een geluidsbelasting van 42 dB en hoger. Hierbij dient u het onderzoek niet te beperken tot de effecten op volwassenen, maar ook de gezondheidseffecten op kinderen mee te nemen.
   V. Dat u pas tot het vaststellen van de RES1.0 en eventuele voorgenomen plannen kunt besluiten, als overtuigend is aangetoond dat deze geen gezondheidsrisico's opleveren en bovendien te allen tijde niet ten nadele van de omwonenden zullen uitpakken.
   VI. Dat u de verantwoordelijkheid heeft om geluidsoverlast in onze gemeente(n) zoveel mogelijk te beperken en daarom te zoeken naar groene (energie) alternatieven, die geen negatieve gezondheidseffecten opleveren.
   VII. Dat u zonder het in acht nemen van onder I tot en met VI genoemde punten, verzuimt invulling te geven aan uw verantwoordelijkheid als college om het voorzorgprincipe te hanteren en uw inwoners te beschermen tegen eerdergenoemde gezondheidsrisico's.

3. De RES 1.0 voldoet niet aan de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur

3.1 Algemeen

Het hierboven geformuleerde gaat over een top-down benadering, terwijl de RES als een bottom-up format gepresenteerd wordt. Echter, in het Klimaatakkoord zijn de colleges tot bevoegd gezag verklaard en staan de gemeenteraden buitenspel. Door dit besluit geeft het format van de RES de gemeenteraden en burgers geen mogelijkheid om binnen het kader van de zgn. "algemene beginselen van behoorlijk bestuur" te beoordelen of de opgave haalbaar is binnen een voor de gemeente acceptabel budget, en of de eindsituatie acceptabel zal zijn voor haar burgers.

Algemene beginselen van behoorlijk bestuur

Daarnaast wijzen wij u wederom op de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (abbb), wij geven hier geen uitputtende opsomming van de regels en onze grieven, leest u deze in de volledige breedte en context van deze wetsbepalingen.

Motivering

De vaststelling van de RES 1.0 is in strijd is met de vereiste zorgvuldigheid als bedoeld in artikel 3.2 en niet berust op een deugdelijke motivering als bedoeld in artikel 3.46 van de AWB, omdat

1. De RES 1.0 niet voldoet aan het Verdrag van Aarhus;
2. De RES 1.0 niet voldoet aan de EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU;
   De bepalingen uit de SMB-richtlijn voldoende nauwkeurig en onvoorwaardelijk zijn;
   De RES 1.0 M.E.R plichtig is en deze ontbreekt;
3. Het besluit om de RES 1.0 vast te stellen niet voldoet aan de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur:
   Vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel, motiveringsbeginsel, zorgvuldigheidsbeginsel, specialiteitsbeginsel, beginsel van Fair Play, vooringenomenheid, verbod op Détournement de Procédure;
4. De RES 1.0 niet voldoet aan de Wet Openbaarheid Bestuur, artikel 2 en 8.

Door dit gebrek de RES 1.0 niet kan en had vastgesteld kunnen worden.

Vertrouwensbeginsel

Dit houdt in dat wij als inwoners van het buitengebied er op moeten kunnen vertrouwen dat de gemeente zich aan een bepaald beleid houdt. Het proces van de RES lijkt enkel te zijn gericht op het plaatsen van windturbines en zonnevelden in buitengebieden en lijkt daarom het verkleinen van afstanden van windturbines tot woningen noodzakelijk om plaatsing mogelijk te maken. Het beleid is daarom niet consistent en schaadt het vertrouwensbeginsel.

Gelijkheidsbeginsel

Het doel van dit principe is om iedere burger van ons land dezelfde rechten te geven. Dat niet alleen, hier behoort ook toe dat er in gelijke gevallen op dezelfde manier geoordeeld moet worden. Wij benoemen bijvoorbeeld ook het feit dat u alle opwek afwend naar de buitengebieden. Zo staan naast zoekgebieden voor wind-energie ook grote zonne-velden al gereserveerd in de buitengebieden. Opwekken waar het verbruikt wordt is uw uitgangspunt, daarom dient stroom verbruikt in de stad opgewekt te worden in de stad, dit zelfde geld voor industrie.

Zorgvuldigheidsbeginsel
Het zorgvuldigheidsbeginsel betekent dat elk besluit door de gemeente zorgvuldig wordt voorbereid. Er wordt daarvoor de nodige kennis vergaard en alle relevante feiten en belangen worden afgewogen vóór er een beslissing wordt gemaakt. Dat hiervan op geen enkele manier sprake van is moge duidelijk zijn, geen inspraak en geen onderzoek naar (cumulatie van) effecten op mens, dier en omgeving (het milieu). Er is op geen enkele wijze rekening gehouden met de gezondheid van mensen en de gevolgen voor de leefomgeving. Er mag in geen geval een verslechtering van het woon- en leefklimaat van inwoners optreden, u heeft het niet eens onderzocht of gemotiveerd. De RES is daarmee in strijd met de vereiste zorgvuldigheid bedoeld in artikel 3.2 van de AWB.

Het specialiteitsbeginsel
Bij dit beginsel mag de gemeente enkel de belangen behartigen waarvoor de betrokken wet of regeling een grondslag biedt. Dit staat vermeld in artikel 3:4 lid 1 van AWB. Het komt er dus op neer dat de gemeente geen zaken mag regelen die buiten haar bevoegdheid liggen of waarbij sprake is van willekeur. Naast het gegeven dat windmolenparken uiteindelijk niet alleen onder de bevoegdheid van de gemeente vallen (en dus ook provinciaal beleid mee had moeten worden gewogen) is er sprake van grote willekeur, u wendt alle opwek af op de buitengebieden. Daarbij komt dat het college als bevoegd gezag voor de RES de regie pakt om gebieden geschikt te maken voor windturbines en zonnevelden, die uitgebaat worden door projectontwikkelaars en energie exploitanten. Hierdoor wordt een bepaalde groep ernstig bevoordeeld en zijn de belangen van burgers daaraan ondergeschikt gemaakt. Ook wanneer er gesproken wordt om burgers mee te laten participeren, blijkt uit een gepubliceerd onderzoek in de NRC van dat dit slechts een wassenneus is en in de praktijk niet werkt.

Lokaal eigendom van wind- en zonneparken is geen oplossing blijkt daarbij uit diverse ervaringen en onderzoeken. Minimaal 50% komt in lokaal eigendom en iedereen mag/moet profiteren (omgevingsfonds, grondeigenaren, bewoners). Uit onderzoek naar negen grote zon- en windparken in Groningen, Friesland en Drenthe, blijkt dat het delen in de winst of het verlies niet hoort bij de ruimtelijke eisen en daarom kunnen gemeenten het niet afdwingen. En het gebeurt niet vrijwillig, want de commerciële partijen willen niet delen (FD, 24 sept, 2020). En zoals recent is gebleken blijkt een groot deel van de zonneparken in buitenlandse handen te zijn, waardoor winsten en miljarden euro's aan subsidie naar het buitenland verdwijnen. Hetzelfde is aan de hand met een aantal grote windturbineparken o.a. in de Wieringermeer. Deze leveren elektra aan in Nederland gevestigde Amerikaanse datacenters, zoals Microsoft en Google, die in Nederland subsidies opstrijken, welke zijn opgebracht door de Nederlandse belastingbetaler via de energierekening. Daarbij hanteren de Tech bedrijven constructies om zelf zo min mogelijk belasting in Nederland te betalen. Waar voorbeelden bekend zijn van het delen van winsten gaat het om minimale bedragen. Zo ontving een windpark op Goeree Overflakkee voorzichtig geschat in 2019 een bedrag van 29 miljoen euro aan subsidie en keerde 30.000 euro uit aan de gemeenschap voor lokale duurzame projecten, een schrale troost (Lucas Hartong, 8 aug. 2020, website Wynia's week).

Beginsel van Fair Play
Het beginsel van fair play houdt in dat het bestuursorgaan publieke taken moet vervullen zonder vooringenomenheid en dat het zich daarbij open en eerlijk moet gedragen. In de praktijk heeft het beginsel van fair play een aantal raakvlakken met het onpartijdigheidsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel. Daarnaast biedt dit fair play beginsel geen ruimte voor partijdigheid of onzorgvuldigheid. Onzorgvuldigheid is breed aangetoond, partijdigheid treffen wij wederom aan in het gegeven dat u o.a. de opwek afwend op de buitengebieden. Dat projectontwikkelaars reeds kennis hebben genomen van de ontwikkelingen en op voorhand voordat de Concept RES aan de raad is voorgelegd, de grond binnen de zoekgebieden al trachten te reserveren bij boeren voor hun projectplannen. De overige omwonenden door gebrek aan informatie daar veelal nog geen weet van hebben.

Vooringenomenheid
Volgens deze gedragsregel moet de gemeente haar taak op objectieve en onpartijdige wijze vervullen. De gemeente moet te allen tijde zonder vooropgezette mening te werk gaan. Deze gedragsregel is gecodificeerd in artikel 2:4 van de ABW. Het verbod op vooringenomenheid heeft onder andere als doel om 'vriendjespolitiek' te voorkomen. Ook hier kunnen wij niet anders concluderen dat er een vooropgezette mening is toegepast door geen enkele windmolen of zonneveld te plaatsen binnen de bebouwde kom van de stad. Ook lijken industriegebieden zwaar te zijn ontzien.

Verbod op détournement de procédure?
Niet alle procedures zijn echter even gunstig voor inwoners van het buitengebied, de ene procedure biedt meer bescherming voor ons dan de andere. Het verbod op détournement de procédure houdt in dat de gemeente verplicht is om te kiezen voor de procedure die de meeste rechtsbescherming biedt aan ons als inwoners. Daarnaast kan het verbod op détournement de procédure ook letterlijk worden vertaald als een verbod op de verdraaiing ('détournement') van procedures ('procédure').
Door het volledig negeren van de EU richtlijnen SMB 2001/42/EG en 2011/92/EU en het verdrag van Aarhus bij de totstandkoming van de RES 1.0 is juist de minste rechtsbescherming toegepast voor ons als inwoners van niet alleen het buitengebied maar voor alle inwoners. Ingegeven door de kennis dat de oppervlakte van Nederland te klein is om alle door het Rijk gevraagde duurzame energie te verwezenlijken binnen de geldende normen, wordt door het opnemen van een afstand van een windturbine tot woningen minder dan 400 meter een ander doel nagestreefd dan te kiezen voor een procedure die de meeste rechtsbescherming biedt aan ons als inwoners.
Dit is in strijd met de vereiste zorgvuldigheid als bedoeld in artikel 3.2 van de AWB. Door dit gebrek kan de RES 1.0 niet worden vastgesteld.

3.2 Centraal gekozen basis RES

'Als basis een betrouwbaar, betaalbaar, veilig en schoon energiesysteem'

De gekozen basis lijkt vertrouwen te moeten opwekken naar de burgers, waarmee de boodschap lijkt te worden verteld dat de overheid goed voor hen zorgt. Wij zullen elk onderdeel apart beschouwen gelet op het voldoen aan de voornoemde beginselen.

Betrouwbaar
Door te kiezen voor zonne- en windparken worden we afhankelijk van de grillen van het weer, dat pieken en dalen in de energievoorziening veroorzaakt. Zonder er nader op in te gaan, omdat daar al veel over is gezegd, is het een feit dat zonne- en windparken geen consistente bronnen zijn om een betrouwbaar elektriciteitssysteem op te bouwen, zoals we dat nu gewend zijn. Een teveel aan energie binnen deze systemen kan niet worden opgeslagen, daar bestaan geen batterijen voor, en energiedalen dragen er toe bij dat fossiel gestookte centrales (gas en kolen) moeten blijven bijdraaien om tijdig te kunnen bijschakelen om het systeem betrouwbaar te houden. Allerlei constructies zijn noodzakelijk om het systeem van alleen zonne- en windenergie stabieler te krijgen, maar die zijn nog lang niet voor handen.

Door met de RES 1.0 alleen in te zetten op zonne – en windenergie op een korte termijn wordt gekozen voor een instabiel systeem terwijl een systeem om dit stabieler te krijgen niet grootschalig voorhanden is. Hierdoor vindt onvoldoende risico analyse plaats in de RES 1.0 en wordt een gok genomen naar de toekomst dat dit allemaal wel goed komt. Daarmee zijn belangen van burgers onvoldoende afgewogen in de RES 1.0. En wordt niet voldaan aan artikel 3.2 van de AWB.
Dat de RES een levend document is en doorgroeit naar een verdere versie om de twee jaar is geen excuus. Immers de gang naar een dergelijk energiesysteem wordt nu al volop in gang gezet en als overheid wil men het liefst zo spoedig mogelijk vergunningen verlenen voor 2025.

Haast zelden goed
Feit is dat door het Rijk gekozen is voor een inferieur energiesysteem van zonne- en windparken met pieken en dalen, gebrek aan opslag en waarvoor in de toekomst allerlei lapmiddelen nodig zijn om er iets van te maken. Haast is zelden goed. Zo ook de haast waarmee van het gas afgegaan moet worden, er zijn al verschillende voorbeelden van mislukte projecten in wijken die van het gas af moesten en waarbij met succes bewoners dit hebben aangevochten.
Daarbij komt ook een zekere rechtsongelijkheid dan wel onrechtmatigheid om de hoek kijken: waar Nederlanders van het gas af moeten en zwaarder belast gaan worden voor hun gasverbruik, wordt in Duitsland subsidie verstrekt aan inwoners om over te stappen op gas omdat dit als duurzaam wordt bestempeld. Zo kan het verkeren dat inwoners van een zelfde straat aan de ene kant van het gas af moeten en aan de andere kant van de zelfde straat subsidie krijgen.

Bovendien wordt door de haast te weinig ruimte geboden aan of in het geheel niet gekeken naar beschikbare alternatieven. Zo ontbreekt in de RES 1.0 een valide onderbouwing waarom kernenergie geen optie is, alleen dat het voor 2030 te lang duurt. De ontwikkeling en plaatsing van een centrale duurt gemiddeld 10 jaar, het is nu 2020. Frankrijk is in zijn geheel hierop overgestapt en heeft voldoende betrouwbare, betaalbare stroom. Het concept heeft zich daar bewezen en inmiddels is ook binnen de EU een discussie gestart om kernenergie als duurzaam te bestempelen.

Een afweging van de optie Blue Energy ontbreekt eveneens, terwijl hier voldoende scheiding tussen zoet en zout water beschikbaar is in de regio. Een proefopstelling die al geruime tijd draait bij de Afsluitdijk. Een argument dat dit nog in de kinderschoenen staat is niet valide. Zeker niet als gelet wordt op de keuze voor aardwarmte in de RES, waarvan een project in Vierpolders nog steeds in de kinderschoenen staat en niet voldoet.

Bij de ontwikkeling van dit project is uitgegaan dat de aardwarmte voldoende was om de deelnemende kassen in Brielle gedurende het gehele jaar zonder gas op temperatuur te stoken. Gedurende dat het project nu operationeel is krijgen de tuinders de kassen in de herfst, winter en voorjaar niet voldoende warm gestookt met aardwarmte. Zij moeten volop gas bijstoken in die periode om de kassen op de gewenste temperatuur te houden. Daarop is een poging gedaan voor het bouwen van een biomassacentrale in Brielle-Vierpolders, om de kassen gedurende de maanden oktober tot en met maart van warmte te voorzien in plaats van gas. Van biomassa weten we nu ruimschoots dat het niet schoon is en grootschalige ontbossing veroorzaakt. Ook de milieubewegingen keren zich tegen het gebruik van biomassa.

Vertrouwens- en zorgvuldigheidsbeginsel geschaad

Aardwarmte, biomassa, wind- en zon niet betrouwbaar

Zowel aardwarmte als biomassa vormen een basis voor de warmtetransitie waar deze RES 1.0 ook over gaat. De onzekerheid van het gebruik van aardwarmte in de praktijk en de discussie die nu gaande is met betrekking tot het gebruik van biomassa dragen er toe bij dat deze elementen in de RES 1.0 als basis evenals de basis in de vorm van wind- en zonne-energie niet betrouwbaar zijn. Om deze systemen betrouwbaar te maken liggen grote onvoorziene kosten in het verschiet. Daardoor kunnen vraagtekens gezet worden bij de betaalbaarheid van de in de RES 1.0 opgenomen maatregelen en de zorgvuldigheid waarmee deze maatregelen op hun uitvoering in relatie tot deze betaalbaarheid zijn beoordeeld. Daarmee is de RES 1.0 in strijd met artikel 3.9 AWB.

De RES 1.0 spreekt bovendien niet meer van biomassa maar van BIOGRONDSTOFFEN. Het lijkt erop dat hiermee een poging wordt gedaan om het begrip biomassa vanwege de maatschappelijke weerstand te maskeren. De beschrijving van het begrip biogrondstoffen (zij bestaan voornamelijk uit rest- en afvalstromen van voedsel, landbouw en natuur(beheer), grondstoffen van biologische oorsprong) in de RES 1.0 bevestigt dit vermoeden. Hiermee wordt het vertrouwensbeginsel geschaad.

Betaalbaar

In artikel 2, lid 3, onder b, van het Verdrag van Aarhus wordt onder „milieu-informatie" verstaan alle informatie in geschreven, visuele, auditieve, elektronische of enige andere materiële vorm over: factoren, zoals stoffen, energie, geluid en straling, en activiteiten of maatregelen, met inbegrip van bestuurlijke maatregelen, milieuakkoorden, beleid, wetgeving, plannen en programma's die de elementen van het milieu aantasten of waarschijnlijk aantasten binnen het toepassingsgebied van het voorgaande onderdeel a., en kosten-baten- en andere economische analyses en veronderstellingen gebruikt in milieubesluitvorming.

De in de RES 1.0 opgenomen systemen zijn niet in zijn totaliteit doorgerekend, de kosten-baten en andere economische analyses en veronderstellingen zijn niet volledig of ontbreken in zijn geheel omdat ook derde partijen onderdeel vormen van de energietransitie. De energietransitie treft vooral burgers. Door het ontbreken van een lange termijn kosten- baten analyse blijft het effect van het besluit om de RES 1.0 vast te stellen op de portemonnee van de burger ongewis en voldoet de RES 1.0 niet aan het Verdrag Van Aarhus. Door deze weg toch op deze manier in te slaan zijn burgers onvoldoende beschermd tegen de financiële gevolgen. Dat een Rijk pretendeert met meer subsidie te komen houdt een pervers effect in: Doormiddel van belastingheffing op de

energierekening brengen die zelfde burgers deze subsidie op. Wanneer de kosten gaan stijgen en de subsidies hoger worden, zullen de belastingen stijgen om deze subsidies op te brengen.

Raming investeringskosten niet compleet

Het Energieperspectief 2050 stelt echter dat het niet mogelijk is om alle investeringskosten mee te nemen in de berekening, zoals investeringen in netinfrastructuur en opslag. Het grootste probleem bij het toepassen van zonne- en windparken voor het bouwen van een betrouwbaar systeem, is het ontbreken van opslag. Heden zijn kleine batterijen van Tesla al te duur in aanschaf voor de burger om energie op te slaan, is Lithium zeldzamer aan het worden en grootschalige batterijen nemen heel veel ruimte in beslag (10.000 batterijen van 50 kg leveren samen 45 MW, goed voor korte tijd elektriciteit voor 4500 huizen). Dit is maar een kleine opsomming waarvan de investeringen niet te overzien zijn evenals de financiële gevolgen op burgers daarvan.

Kosten voor burgers vallen onvoorspelbaar hoger uit

Het PBL heeft een rapport uitgebracht waaruit zou blijken dat alleen al de kosten van het energieakkoord uit 2013 uitkomen op 52 miljard euro. Volgens Instituut CLINTEL zouden de kosten zelfs meer dan 100 miljard zijn. Linksom of rechtsom het is meer dan de 13 miljard die minister Kamp jaren geleden opvoerde. Subsidies en belastingen worden door het PBL niet meegerekend in de kosten, omdat ze worden beschouwd als 'herverdeling van geld tussen partijen in de samenleving'. Zo kan er dus bijvoorbeeld meer dan 11 miljard euro aan subsidie worden verbrand in biomassacentrales, zonder dat dit onder de kosten van klimaatbeleid wordt geschaard. Geld dat door energiebelasting door burgers wordt opgebracht en later wordt uitgekeerd als subsidie aan wind, zon en slechts incidenteel aan andere projecten blijft dus buiten de kostenberekening.

Kosten RES 1.0 voor burgers moeten in beeld

Het is daarom in het belang van burgers dat de investeringen en overige kosten in kaart worden gebracht. Dit ontbreekt in de RES 1.0. Ook het Verdrag van Aarhus vraagt om kosten baten analyse om alle consequenties goed in kaart te brengen voor burgers. Dat het hier een strategie betreft is geen argument om niet met een kosten-batenanalyse te komen, immers de betaalbaarheid bepaald tevens de haalbaarheid. Burgers kun je niet opzadelen met een grote financiële last of onzekerheid hierover. Hetgeen nu al gaande is ten aanzien van de woningisolatie. Daar komen de kosten van de RES 1.0 - naast die van het eerdere Energieakkoord - nog een keer voor de burger bij. Doordat gekozen is om subsidies en energiebelasting niet mee te nemen in de kostenberekening weet u dus niet waar u voor gaat met deze RES 1.0 en hoe u dit straks bij verzwaring van de lasten aan de burger moet uitleggen. Zowel het motiveringsbeginsel, het vertrouwensbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel worden hier geschaad.

Verdrag van Aarhus en artikel 3.9 AWB

Het financiële effect van de RES 1.0 kent geen zorgvuldige kosten-baten- en andere economische analyses en veronderstellingen gebruikt ten behoeve van deze besluitvorming. De kosten voor de burger en in deze belanghebbende zijn daarmee onvoorspelbaar en de RES 1.0 voldoet daardoor niet aan het gestelde in artikel 2 van het Verdrag van Aarhus en aan artikel 3.9 AWB.

Waarde van grond verandert

Grondgebonden zonneparken dekken grote stukken bodem af, waardoor licht wordt weggehouden en de bodem lokaal droger wordt. De verwachting is dat hierdoor de vegetatiegroei en het ontstaan van organische stof afnemen, waardoor er minder voedsel beschikbaar komt voor het bodemleven. De metingen van studenten van Wageningen Universiteit bij vier zonneparken bevestigen deze hypothese.

Conclusie: De impact op het landschap wanneer zonnevelden worden aangelegd op jonge zeeklei is dus groot, niet alleen visueel maar bodem technisch. Gesteld kan worden dat al het leven onder de grond onder de zonnepanelen onherstelbaar verdord en de natuur onherstelbaar beschadigd. De aangegeven investering om biodiversiteit aan te brengen is daarom onvoldoende ter compensatie van de schade die de zonnepanelen aan de bodem toebrengen. Voor de compensatie zou meer een relatie moeten worden gelegd met de grote van het zonneveld, de schade die daaronder wordt aangericht aan de bodem en de daarmee gemoeide noodzakelijke compensatie aan biodiversiteit. De RES 1.0 legt deze relatie niet en toont niet aan dat er gezocht zal worden naar een zekere balans in de geboden compensatie voor de aangerichte schade. Deze schade is niet meegenomen in de investeringen en berekening kosten. Om de bodemschade aan agrarische grond te voorkomen dient eerst gezocht te worden naar alternatieven in de vorm van zon op daken, geluidswallen etc.

Veilig

Aspect Volksgezondheid

Windturbines vormen een ernstig gezondheidsrisico voor mensen. Daarmee veroorzaken zij veel onrust onder omwonenden. De Wereld Gezondheidsorganisatie WHO rapporteerde in 2018 het effect van geluid op gezondheid en bestempelde opnieuw omgevingsgeluid als een belangrijk gezondheidsrisico: gebrek aan slaap verhoogt het risico op hoge bloeddruk en hartinfarcten. Nieuw hierin was de onderkenning van het risico van hele grote windturbines.
Al in 2006 gaf de Franse gezondheidsraad het advies een minimumafstand van 1500 meter aan te houden. De raad eiste invoering per direct. In Nederland wordt een afstand van 400 meter aangehouden en met eventueel mitigerende maatregelen voldoen ze dan aan wet- en regelgeving ten aanzien van geluid en slagschaduw. De windturbines worden steeds hoger maar de geldende normen zijn daar niet op aangepast. Vijf windturbines met een tiphoogte van 220 meter (toekomstig park Rijnenburg) mogen op een afstand van 400 meter tot woningen staan. Nederland hanteert de soepelste normen in Europa: in Duitsland en Denemarken staan turbines op een afstand van respectievelijk 900 en 1000 meter.
De huidige normen sluiten overlast door windparken niet uit. Het zal u inmiddels bekend zijn dat het windpark Geervliet-Heenvliet al jaren geluidhinder veroorzaakt. De huidige regelgeving, waarbij minder dan 400 meter afstand tot een woning pas als overlast gevend wordt ervaren, heeft de gemeenten op Voorne-Putten in de Energieverkenning er niet van weerhouden om aan deze afstand te morrelen. Bij voorkeur wordt in de Energieverkenning de afstand tot de woning teruggebracht tot 200 meter. Met de huidige regelgeving van 400 meter tot een woning meldt het RIVM dat 2% (zeer ernstige mate) tot 10% van omwonenden van windturbines ernstige hinder ervaart door laagfrequent geluid (LFG). Zij doen die uitspraak op basis van verschillende studies. Het is het daarom niet te hopen dat deze kortere afstand tot norm wordt verheven, omdat het steeds duidelijker wordt dat plaatsing van windturbines bemoeilijkt wordt door gebrek aan juiste

ruimte. Bij de implementatie van de RES 1.0 zou dus niet uitgegaan moeten worden van het verkleinen van de afstand tot een woning tot minder dan 400 meter.

Laagfrequent geluid

Aangenomen wordt dat nieuwere, hogere turbines stiller zijn, omdat ze tandloos zijn.
Dit gaat over het hoorbare geluid dat ze voortbrengen. LFG wordt echter veroorzaakt door de generatoren die windturbines in principe zijn. Het is een natuurkundig verschijnsel dat generatoren altijd LFG voortbrengen. De techniek daaromtrent wijzigt niet. Isoleren tegen deze vorm van geluid is niet mogelijk dan alleen door de generator in een betonnen kluis/bunker te vatten. Bij een windturbine kan dit niet. Deze moet immers kunnen draaien en de generator staat hoog in de lucht. Verschillende onderzoeken geven aan dat de problemen hieromtrent lijken toe te nemen en dit roept de vraag op wat de gezondheidsrisico's zijn.

Toename in kosten gezondheidszorg en economie

De RES 1.0 stelt na alles te hebben overzien dat de omslag van fossiele bronnen naar duurzame bronnen, naast de klimaatdoelstellingen, een verbetering van onze leefomgeving en gezondheid kan geven. Met de huidige regelgeving van 400 meter tot een woning meldt het RIVM echter dat 2% (zeer ernstige mate) tot 10% van omwonenden van windturbines ernstige hinder ervaart door laagfrequent geluid (LFG). Zij doen die uitspraak op basis van verschillende studies. In het slechtste geval wordt 1 op de 10 omwonenden ziek door het geluid. Dat is veel. Het Rijk en in dit geval het college kiest hiervoor, omwille van de energietransitie. Naast dit leed dat hele wijken beslaat, worden de kosten voor de gezondheidszorg en economie volkomen genegeerd binnen dit dossier. Vanwege de bewuste keuze voor windenergie waarbij bekend is dat burgers ziek worden door LFG dienen ook deze kosten verwerkt te worden in de vraag hoe betaalbaar het systeem in de toekomst is.

WHO advies

Volgens het recentste rapport van het RIVM, gebaseerd op het WHO-advies, ervaren momenteel 3 miljoen huizen (37%) meer dan 55 decibel geluidhinder en ernstige gezondheidseffecten (zoals hartziekten) treden al op bij lagere geluidsniveaus dan tot nu toe werd aangenomen. Het wettelijk toegestane geluidsniveau moet omlaag en het kabinet moet het geheel van geluidhinder in kaart brengen en maatregelen formuleren. Een zorgvuldige besluitvorming waarbij het belang van burgers zwaarder weegt dan het algemeen belang behoort gelet op artikel 3.9 AWB tot uw verantwoordelijkheid, zoals ook naast het Verdrag van Aarhus verwoord is in de Grondwet:

Art. 21 Grondwet: "De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu."
Art. 22 Grondwet: "De overheid treft maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid."

Praktijk en planvorming komen niet overeen

Doordat de planvorming met effectcontouren op papier en de effectcontouren in de praktijk niet met elkaar overeen komen is de geluidsbelasting voor burgers veel groter dan op papier wordt voorgesteld.
Ik zal het verschil aan u proberen uit te leggen: Bij de ontwikkeling van een type windturbine wordt deze qua geluidsbelasting die deze kan veroorzaken in optimale situatie getest. De testresultaten worden verwerkt in een productomschrijving waarin de geluidsbelasting en geluidscontouren door

windturbine Type X wordt vermeld. Deze productomschrijving wordt gebruikt bij het inplannen van windturbines op een te ontwikkelen locatie door als standaard de opgegeven geluidscontouren van het type windturbine te gebruiken. Uit onderzoek blijkt dit een papieren werkelijkheid te zijn.
In de praktijk is door onderzoek aangetoond dat iedere turbine zijn eigen geluidsfrequentie (dBa en LFG) heeft, die bovendien versterkt kan worden door de omgeving waarin deze is geplaatst. De contouren van het geluid reiken in de praktijk verder dan berekend en de overlast voor burgers is veelal groter. Diverse praktijk onderzoeken wijzen dit uit > onderzoek Moller en ook het gehouden DCMR onderzoek bij de windturbines in Rotterdam met effect op Geervliet en Heenvliet. Klachten van burgers worden in eerste instantie niet serieus genomen want op papier kunnen zij geen overlast ervaren. Dit leidt naast frustraties ook tot stress en gezondheidsproblemen.
Praktijkonderzoek geeft echter wel weer wat de omwonenden aan pieken in het geluid ervaren.

Doordat voor geluid veroorzaakt door windturbines een jaargemiddelde geldt, dat aan alle turbines als standaard wordt opgelegd, kunnen burgers die overlast ervaren van de pieken zeer moeilijk een gegronde klacht indienen. Een gemiddelde verdoezelt heel handig de klachten die turbines met pieken in hun geluid bij omwonenden geven en noopt overheden niet om onderzoek ernaar uit te voeren. Men verschuilt zich achter de richtlijnen en de normen worden daardoor niet overschreden. Terwijl omwonenden wel wakker worden van de pieken in het geluid. Een zelfde redenering gaat op voor LFG, dat niet door iedereen op dezelfde manier wordt ervaren, maar wel ernstige gezondheidsklachten kan geven (somatische klachten als maag- en darmproblemen, stress, hartritme klachten en hoofdpijnen). Daarnaast treden slaapstoornissen en oververmoeidheid op. Omdat LFG een klein gedeelte van het geluidsspectrum uitmaakt, is dit sinds de invoering van de CHW opgenomen in het geheel en aangemerkt als verwaarloosbaar.

Het gezondheidsaspect als gevolg van LFG wordt daarom niet meegenomen, slechts het mogelijk maken van plaatsing van windturbines staat voorop. Gelet op de kwalijke gevolgen voor de volksgezondheid is LFG echter niet verwaarloosbaar en verdient aandacht, zoals ik hiervoor noemde. Alle andere hinder is in wet- en regelgeving vastgelegd, maar lijkt meer gunstig voor de initiatiefnemers in ons dichtbevolkte land, dan voor omwonenden van windparken.

Schoon

De energietransitie kan niet zonder biomassa wordt er door minister Wiebes gesteld. Ook in de RES 1.0 wordt hiervan uitgegaan, hoewel het dan bio grondstoffen heet. Biomassa staat momenteel zwaar onderdruk, zelfs milieuorganisaties zijn kritisch. Het wordt niet meer gezien als een acceptabel alternatief. Het is niet schoon door de uitstoot van fijnstof, meer CO2 dan bij een gas -of kolengestookte centrale en daarnaast is er stikstofuitstoot. Door een boekhoudkundige truc wordt dit uit de CO2 boekhouding gehouden, waardoor de stook van biomassa CO2-neutraal wordt genoemd. Niets is minder waar. Om van de massale ontbossing maar te niet te spreken.

4. De RES 1.0 voldoet niet aan artikel 2 en 8 Wet Openbaarheid Bestuur

Artikel 2

1 *Een bestuursorgaan verstrekt bij de uitvoering van zijn taak, onverminderd het elders bij wet bepaalde, informatie overeenkomstig deze wet en gaat daarbij uit van het algemeen belang van openbaarheid van informatie.*

2 *Het bestuursorgaan draagt er zo veel mogelijk zorg voor dat de informatie die het overeenkomstig deze wet verstrekt, actueel, nauwkeurig en vergelijkbaar is.*

Het financiële effect van de RES 1.0 kent geen zorgvuldige kosten-baten- en andere economische analyses en veronderstellingen gebruikt ten behoeve van deze besluitvorming. De kosten voor de burger en in deze belanghebbende zijn daarmee onvoorspelbaar en de RES 1.0 voldoet daardoor niet aan het gestelde in artikel 2 van het Verdrag van Aarhus en aan artikel 3.9 AWB. Daarmee is gelet op artikel 8, lid 2 onvoldoende zorg gedragen dat de verstrekte informatie nauwkeurig en vergelijkbaar is.

Artikel 8

1 *Het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat, verschaft uit eigen beweging informatie over het beleid, de voorbereiding en de uitvoering daaronder begrepen, zodra dat in het belang is van een goede en democratische bestuursvoering.*

2 *Het bestuursorgaan draagt er zorg voor dat de informatie wordt verschaft in begrijpelijke vorm, op zodanige wijze, dat belanghebbende en belangstellende burgers zoveel mogelijk worden bereikt en op zodanige tijdstippen, dat deze hun inzichten tijdig ter kennis van het bestuursorgaan kunnen brengen.*

In verschillende gemeenten hebben raadsleden tijdens de behandeling van de Concept RES en RES 1.0 aangegeven dat het document RES 1.0 te omvangrijk is en inhoudelijk moeilijk te bevatten is. De gebezigde taal is te moeilijk om de lijn in het verhaal vast te kunnen houden en te begrijpen. De informatie is niet in begrijpelijke vorm aangeboden.
Hierdoor is het ook moeilijk om de reikwijdte van de RES 1.0 inclusief het thans genomen besluit te overzien. Gesteld kan worden dat daardoor het politieke debat dat de democratische borging en bestuursvoering ernstige hinder hebben ondervonden en effect heeft gehad op de kwaliteit van het genomen besluit.

Tenslotte

Vanwege de ingrijpende verandering is het niet onverstandig om gemeentes met een stappenplan te laten beginnen, met kleine stapjes, waarin bewoners op (korte) termijn niet de dupe worden. Alvorens te beginnen, voer een nulmeting uit, evalueer iedere stap en communiceer de resultaten naar de inwoners van de betreffende gemeente. Windturbines staan minimaal 15 jaar, zonneparken waarschijnlijk nog langer. We hebben het hier over effecten over de langere termijn, die nu in een zeer korte tijd doorgedrukt worden. De gevolgen zijn desastreus voor ons landschap en voor de gezondheid van inwoners, waarbij we de onevenwichtige financiële verdeling van de kosten maar even achterwege laten. Deze zijn nu nog niet te overzien omdat veel zaken zoals de aanpassing van de infrastructuur niet in beeld zijn, maar die wel indirect op burgers worden afgewenteld. In dit stappenplan hebben burgers het recht om nee te zeggen op de plannen conform het Verdrag van Aarhus. Hetgeen nu aan de voorkant al niet is gebeurd.

Daarbij komt dat in het recht van de EU is vastgelegd dat gemeenten zich moeten houden aan de EU wetgeving onder alle omstandigheden. Dat beginsel heet Unietrouw.
Een bestuur dat nu moet besluiten, zou die voorgenomen besluitvorming over windparken, zonneweides en andere milieuplannen die onderhevig zijn aan de SMB richtlijn van de EU eerst moeten toetsen aan de hogere EU wetgeving, die voorgaat op nationaal recht en waar lokale besluitvorming aan moet voldoen. Ook als het rijk anders beweert. Dat is de consequentie die getrokken kan worden uit de uitspraak van het EU Hof van 25 juni jl.
Een bestuur dat het beginsel van Unierecht willens en wetens schendt, gelet op dit EU arrest loopt ook extra risico: claims en financiële schade voor de gemeente. De RES 1.0 is niet EU getoetst.

Er is slechts één conclusie: De RES 1.0 voldoet niet aan het voorzorgsprincipe en de volksgezondheid wordt door alle gewenste maatregelen in gevaar gebracht. Daarom is het besluit tot vaststellen van de RES 1.0 onzorgvuldig en dient nietig verklaard te worden >>> De RES 1.0 moet terug naar de tekentafel.

Ik houd mij tevens het recht toe om dit bezwaar subsidiair zienswijze nader aan te vullen, te motiveren of aan te passen.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter Stichting Behoud Leefmilieu Limburg

Bijlage

- Rapport DEI 'Voorkom windturbinesyndroom'
- Uitspraak Raad van State d.d. 30 juni 2021 nummer: 202003882/1/R3

Referenties

1. RIVM rapport "Gezondheidseffecten van windturbinegeluid: een update"

Literatuurlijst:
2. Bräuner, (2019b). Association Between Long-Term Exposure to Wind Turbine Noise and the Risk of Stroke: Data From the Danish Nurse Cohort. Journal of the American Heart Association, 8(14)

3. Michaud, (2018a). Clarifications on the design and interpretation of conclusions from health Canada's study on wind turbine noise and health. Acoustics Australia, 46(1), 99-110

4. Pedersen et al, (2010) Can road traffic mask sound from wind turbines? Response to wind turbine sound at different levels of road traffic sound. Energy Policy Vol. 38 no. 5, 2520-2527.

5. Poulsen, (2018a). Long-term exposure to wind turbine noise and redemption of antihypertensive medication: a nationwide cohort study. Environment international, 121, 207-215.

6. Poulsen, (2018b). Long-term exposure to wind turbine noise at night and risk for diabetes: a nationwide cohort study. Environmental research, 165, 40-45.

7. Poulsen, (2018c). Pregnancy exposure to wind turbine noise and adverse birth outcomes: a nationwide cohort study. Environmental research, 167, 770-775.

8. Poulsen, (2019a). Impact of long-term exposure to wind turbine noise on redemption of sleep medication and antidepressants: a nationwide cohort study. Environmental health perspectives, 127(3).

9. Poulsen, (2019b). Long-term exposure to wind turbine noise and risk for myocardial infarction and stroke: a nationwide cohort study. Environmental health perspectives, 2019(3).

10. van Kamp, (2020a). Evidence Relating to Environmental Noise Exposure and Annoyance, Sleep Disturbance, Cardio-Vascular and Metabolic Health Outcomes in the Context of IGCB (N): A Scoping Review of New Evidence. International journal of environmental research and public health, 17(9), 3016.

11. van Kamp, I, (2020b). Review of Evidence Relating to Environmental Noise Exposure and Annoyance, Sleep Disturbance, Cardio-Vascular and Metabolic Health Outcomes in the Context of the Interdepartmental Group on Costs and Benefits Noise Subject Group (IGCB (N)). RIVM Report 2019-0088; Netherlands.

12. Van Kempen, (2012), The quantitative relationship between road traffic noise and hypertension: a meta-analysis. J Hypertens, 30, 1075-1086.

13. Van Kempen, (2018). WHO environmental noise guidelines for the European region: a systematic review on environmental noise and cardiovascular and metabolic effects: a summary. International journal of environmental research and public health, 15(2), 379.

14. Verheijen et al, (2009). Evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid. Invloed van verschillende grenswaarden op blootstelling, hinder en mogelijkheden ontwikkelingslocaties. RIVM Rapport 680300007

15. WHO, Environmental Noise Guidelines for the European Region (2018) WHO, Bonn.

16. Kiran P.Maski et al, (2013) Sleep deprivation and neurobehavioral functioning in children, International Journal of Psychophysiology, Volume 89, Issue 2, Pages 259-264

17. James E.Jan et al, (2010) Long-term sleep disturbances in children: A cause of neuronal loss European Journal of Paediatric Neurology, Volume 14, Issue 5, Pages 380-390

18. Leila Tarokh et al, (2016) Sleep in adolescence: physiology, cognition and mental health, Neurosci Biobehav Rev; 70: 182–188.

19. Lercher, P. et al, (2003) Ambient noise and cognitive processes among primary school children. Environment & Behavior, 35 (6): 725-735

20. Kempen, E. et al (2010), The effects of road and aircraft noise exposure on children's episodic memory. Noise & Health, 12 (49): 244-54

21. Basner, M et al, (2014) Auditory and non-auditory effects of noise on health. The Lancet, 2014 383 (9925):1325-1332

22. Hahad O et al (2020), Midregional pro atrial natriuretic peptide: a novel important biomarker for noise annoyance-induced cardiovascular morbidity and mortality? Clinical Research in Cardiology 110(1): 29-39.

23. J. de Laat et al, Health Effects of Sounds produced by Wind Turbines: a systematic review. publication under review. Bron Argos: https://www.vpro.nl/argos/lees/onderwerpen/windmolens/2020/onhoorbaar-geluid-schadelijk-voor-gezondheid.html

24. https://amsterdam.ggdgezondheidinbeeld.nl/opdekaart

25. Ascone, L., Kling, C., Wieczorek, J. et al. A longitudinal, randomized experimental pilot study to investigate the effects of airborne infrasound on human mental health, cognition, and brain structure. Sci Rep 11, 3190 (2021). https://doi.org/10.1038/s41598-021-82203-6